

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Rodiny v nepříznivé životní situaci – jejich migrace
v rámci azylových domů**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Studijní program: **REHABILITACE**

Autor: Bc. Lada Štěrbová

Vedoucí práce: Mgr. Hana Francová, Ph. D.

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci s názvem Rodiny v nepříznivé životní situaci – jejich migrace v rámci azylových domů jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 18. 4. 2018

.....

Lada Štěrbová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat paní Mgr. Haně Francové, Ph. D. za odborné vedení, poskytnuté konzultace, pomoc při řešení problémů, cenné rady a inspirující připomínky pro mou diplomovou práci. Chci také poděkovat celé své rodině za jejich trpělivost a podporu nejen při psaní diplomové práce, ale i během celého studia.

Rodiny v nepříznivé životní situaci – jejich migrace v rámci azylových domů

Abstrakt

Zvolené téma se týká rodin, které neměly to štěstí, aby mohly bydlet ve vlastním bydlení. Týká se rodin, které o bydlení z různých důvodů přišly. Byly vystěhovány z pronajatých bytů, ubytoven, nebo jim byla ukončena smlouva o poskytování sociální služby v jiném azylovém domě. V některých případech může dojít k tomu, že rodina není schopna najít včas nové bydlení. Tyto rodiny potom využívají poskytnutí přístřeší v azylových domech. Cílem této služby je zmírňovat nebo zabraňovat sociálnímu vyloučení osob v situaci, která je spojená se ztrátou bydlení. Jde o službu pobytovou, která poskytuje osobám bez přístřeší bydlení na přechodnou dobu.

Diplomová práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje pět podkapitol, které se zaměřují na zvolenou problematiku. Praktická část na svém počátku obsahuje stanovené cíle diplomové práce. Cílem této diplomové práce bylo zmapovat důvody, na základě kterých, je pro rodiny v nepříznivé životní situaci obtížné najít vhodné bydlení. Pro zjištění potřebných informací byl zvolen kvalitativní výzkum s využitím polostrukturovaného rozhovoru. Výzkum probíhal v azylových domech pro rodiny s dětmi v Jihočeském kraji. Výzkumu se zúčastnilo sedm komunikačních partnerů. K vyhodnocení dat byla použita metoda otevřeného kódování.

Výsledky provedeného výzkumu ukazují, že důvodů, kvůli kterým je pro rodiny v nepříznivé životní situaci obtížné najít vhodné bydlení, je několik. Jako nejčastější důvod uvedli komunikační partneři svou příslušnost k romské menšině. Jako další důvod uvádí velký počet a věk dětí v rodině a předsudky majitelů bytů. Další obtížně řešitelný problém je pro komunikační partnery nedostatek peněz na zaplacení kauce, kterou požadují majitelé bytů při pronájmu bytu

Tato diplomová práce zdůrazňuje nutnost přijetí zákona o sociálním bydlení, který by měl pomoci řešit bytovou situaci rodin v nepříznivé životní situaci.

Klíčová slova

Rodina; sociální vyloučení; azylový dům; zákon o sociálním bydlení.

Families in an adverse life situation – their migration among emergency shelters

The topic concerns families that were not lucky enough to live in their own house or apartment. It concerns families that, for various reasons, lost their house or apartment. They were moved out from rented flats, lodging houses, or their treaty on providing social service in another emergency shelter was terminated. In some cases, a family is not able to find a new house or apartment in time. These families then take advantage of emergency shelters. The purpose of this service is to mitigate or prevent social exclusion of people in such a situation where they lost their house or apartment. It is a resident service that provides people with no shelter a temporary place to stay.

The final thesis consists of a theoretical and a practical part. The theoretical part consists of five subchapters dealing with the chosen issues. The beginning of the practical part defines the goals of the final thesis. The aim of this thesis was to map reasons for which families in an adverse life situation find it difficult to find a new house or apartment. Qualitative research and half-structured interview were chosen to find out the necessary information. The research was conducted in emergency shelters for families with children in the South Bohemian region. Seven communication partners took part in the survey. The method of verified coding was used to evaluate the data.

The results of the conducted survey show that there are several reasons for which families in an adverse life situation find it difficult to find a new house or apartment. The most frequent reason the communication partners mentioned was being a part of the Roma minority. Other reasons mentioned were a high number and the age of children in the family and the prejudice of the flat owners. Another issue that is hard to resolve is the lack of money to pay the deposit that flat owners require before renting a flat.

This final thesis emphasises the need to adopt a law on social housing that should help to solve the flat situation of families in an adverse life situation.

Key words

Family; social exclusion; emergency shelter; law on social housing.

OBSAH	
ÚVOD	8
1. SOUČASNÝ STAV	10
1.1. Rodina	10
1.1.1 Význam a funkce rodiny	10
1.1.2. Romské rodiny	11
1.2. Nepříznivá životní situace	13
1.2.1. Ohrožení rodiny	13
1.2.2. Sociální vyloučení (exkluze)	14
1.2.3. Sociálně vyloučené lokality	17
1.2.4. Chudoba	18
1.2.5. Dávky hmotné nouze	19
1.3. Bezdomovectví	21
1.4. Bydlení	23
1.4.1. Dostupnost bydlení	23
1.4.2. Zákon o sociálním bydlení	24
1.5. Azylový dům	26
1.5.1. Sociální práce	28
2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	31
2.1. Cíl práce	31
2.2. Výzkumné otázky	31
3. METODIKA	32
3.1. Použitá metodika	32
3.2. Výběr výzkumného souboru	32
3.3. Technika sběru dat	33
3.4. Realizace výzkumu	33

3.5. Etika výzkumu	34
4. VÝSLEDKY	36
4.1. Výsledky rozhovorů s uživateli azylových domů z Jihočeského kraje	36
5. DISKUSE	59
6. ZÁVĚR	72
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	74
8. PŘÍLOHY	
9. SEZNAM ZKRATEK	

ÚVOD

Azylové domy jsou dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách službou sociální prevence. Jejich základní povinností je zabránit sociálnímu vyloučení osob, které se ocitly v krizové situaci, která je spojená se ztrátou bydlení. Sociální vyloučení je stav, který ohrožuje poměrně velkou část populace. Na jeho vzniku se podílí mnoho faktorů, které jsou blíže popsány v teoretické části diplomové práce. Téma sociálního vyloučení je vysoce aktuální, protože se sociálním vyloučením se nepotýkají pouze národnostní menšiny, jako jsou např. Romové, ale i členové majoritní společnosti. Boj proti sociálnímu vyloučení je dlouhodobý a je cílem celé naší společnosti.

Během psaní diplomové práce jsem se setkala s řadou sociálně vyloučených rodin, které se ocitly v krizové situaci spojenou se ztrátou bydlení. Převážnou většinu tvořily vícečetné romské rodiny. Některé rodiny přišly o bydlení kvůli nedostatečným finančním prostředkům, jiné musely opustit své domovy, kvůli špatným hygienickým podmínkám v bytech. Řada rodin přišla z ubytoven, ve kterých nebyly vhodné podmínky pro výchovu dětí, jiné z pronajatých bytů. Většina těchto rodin, ale přišla z jiných azylových domů. Některé rodiny si situaci spojenou se ztrátou bydlení, zavinily sami, svým chováním. U jiných došlo ke ztrátě bydlení bez jejich zavinění. Ať tak, či tak v těchto rodinách jsou nezaopatřené děti, které si zaslouží pomoc a jejich rodiče druhou šanci. Pro některé rodiny je azylový dům poslední šance. Pokud by pro své děti nezajistili vhodné bydlení, mohli by jim orgány sociálně právní ochrany dítěte odebrat děti a svěřit je do ústavní výchovy. Z rodičů děti by se stali osoby bez přístřeší.

V teoretické části jsou popsány funkce rodiny a také její význam pro společnost. Teoretická část diplomové práce je také zaměřena na sociální práci, která je v azylových domech vykonávána a jak by mohla vypadat po schválení zákona o sociálním bydlení. Důležitost schválení zákona o sociálním bydlení, bez kterého se bydlení pro rodiny z azylových domů jen velmi těžko hledá, je také zahrnuta do teoretické části diplomové práce.

V praktické části diplomové práce jsem se zaměřila na zjištění faktorů, které rodinám v nepříznivé životní situaci brání v nalezení vhodného bydlení. Dále jsem se pokusila zjistit, jakému druhu bydlení by komunikační partneři dali přednost. Také jsem se při výzkumu zaměřila na to, jak jsou komunikační partneři aktivní při hledání vhodného

bydlení a také na to, jak moc se spoléhají na poskytované sociální služby, které jsou jejich posledním útočištěm.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Rodina

Matoušek (2003) definuje rodinu jako skupinu lidí spojených pokrevním příbuzenstvím nebo pomocí právního svazku, jako je sňatek či adopce. Kaleja (2014) uvádí, že rodina je základní jednotkou společnosti. Jde o nejdůležitější sociální skupinu, ve které člověk žije (Fischer, Škoda, 2009). Rodiny společně plánují budoucnost a mezi jednotlivými členy vznikají pevné citové vazby (Kaleja, 2014). Každá rodina je naprosto unikátní a specifická (Kaleja, 2014). Může jít o manžele, nebo partnery či jednotlivce s dětmi (Krebs, 2010). Dle Jankovského (2003) je rodina nenahraditelná.

Matějček (2017) rozděluje rodiny do dvou skupin. Rodiny jsou podle Matějčka (2017) úplné a neúplné. Úplnou rodinu tvoří oba rodiče a jejich děti (Matějček, 2017). Neúplná rodina je taková rodina, kde jeden z rodičů fyzicky chybí (Matějček, 2017). V současné době úplných rodin ubývá (Matějček, 2017). Na zvyšování počtů neúplných rodin se podílí hlavně vysoká rozvodovost (Matějček, 2017). Dnes už neplatí, že rodina vzniká výhradně pouze při uzavření manželství (Maříková et al., 2012). Velkou skupinu rodin dnes tvoří nesezdané páry s dítětem, či s dětmi (Maříková et al., 2012). Rodinu dnes pojímáme jako prostor, kde mohou být jedinci sami sebou (Maříková et al., 2012). Jako místo vzájemného sdílení a intimity (Maříková et al., 2012). Z hlediska rodinné politiky je za rodinu považována skupina společně bydlících a hospodařících osob (Krebs, 2010).

1.1.1 Význam a funkce rodiny

Základními funkcemi rodiny dle Dunovského (1999) je funkce ekonomická, sociálně-ochranná funkce, socializační a biologicko-reprodukční. Rodina formuje osobnost člověka v období jeho vývoje (Fischer, Škoda, 2009). Funkčnost rodiny přispívá k prevenci patologií ve společnosti (Münster, 2014). K prevenci patologií ve společnosti přispívá výchovou dětí jako odpovědných jedinců (Münster, 2014). Sociální politika státu má zabezpečit pomoc rodinám k rozvoji jejich potenciálu (Francová, Novotný, 2008).

Životní styl českých rodin je různý (Gjuričová, Kubička, 2009). Liší se stupněm dosaženého vzdělání u rodičů, příjmy, tradicemi a také uznávanými hodnotami (Gjuričová, Kubička, 2009). Rodina má společně se školou největší vliv na vývoj dětí a

jejich socializaci (Novosad, 2009). Dle Sekery (2010) existuje velká pravděpodobnost, že děti v životě dosáhnou stejné kvalifikace jako jejich rodiče. Stejně velká pravděpodobnost je, že děti budou jednou vykonávat stejnou profesi jako rodiče (Sekera, 2010).

Kaleja (2014) dále dělí rodiny:

- Rodina funkční – rodina zdravá, harmonická, neklinická rodina – rodina kde spolu všichni komunikují. Jsou zde naplňovány všechny potřeby členů rodiny (Kaleja, 2014). Zhruba 85 % rodin ve společnosti.
- Problémová rodina – nejsou zde uspokojovány všechny potřeby členů rodiny. Rodina je schopná za pomoci intervence ve výjimečných případech i sama nedostatky napravit. Zhruba 12-13 % rodin ve společnosti.
- Rodina dysfunkční – komunikace v takové rodině je značně omezená. V takové rodině je porucha jedné, nebo více funkcí rodiny. Intervence v takové rodině je diskutabilní. Je narušen vývoj dětí. Zhruba 2 % rodin ve společnosti.
- Rodina afunkční – taková rodina má negativní vliv na vývoj dětí. Rodina neplní své funkce. V takové rodině se zvažuje odebrání dětí a jejich umístění do ústavní výchovy.

1.1.2 Romské rodiny

Romské rodiny se odlišují od rodin z majoritní společnosti zejména společným soužitím několika generací (Šišková, 2001). Porovnávání romských rodin a rodin z majoritní společnosti vede k diskriminaci (Gjuričová, Kubička, 2009). Gjuričová a Kubička (2009) uvádějí, že xenofobie ztěžuje romským rodinám zařazení do většinové společnosti. Příslušnost k národnostní menšině negativně ovlivňuje nejen vztahy v romských rodinách, ale i vnímání sama sebe (Gjuričová, Kubička, 2009).

Postavení v romské rodině určuje pohlaví a věk jedince (Šišková, 2001). Tradiční romská rodina je patriarchální tzn., že muž má vyšší postavení v rodině než žena (Šišková, 2001). Vážnost v rodině získává její člen i věkem (Šišková, 2001). Vyhovuje jim život v komunitách (Kaleja, 2014). Dle Colliera (2017) je komunita pro většinu

osob velmi důležitá. Je základním faktorem štěstí těchto osob a dále je považovaná za zdroj materiálních výhod (Collier, 2017).

Cílem Romů je přežít jako Romové – cílem majoritní společnosti je nemít problémy s Romy (Samková, 2011, 37 s.).

Dle Samkové (2011) má převážná většina Romů velice nízký sociální status. Pokud se jim podaří vymanit z chudoby, jejich prvním krokem je odejít z prostředí vyloučené lokality (Bešenyei, 2015). Rodiny a především děti, které vyrůstají ve vyloučených lokalitách, nemají stejné startovací podmínky pro život jako rodiny a děti z majoritní společnosti (Gjuričová, Kubička, 2009). Při nástupu do základních škol těmto dětem chybí základní dovednosti (psaní tužkou, vystřihování, znalost českého jazyka), které je vylučují z kolektivu třídy hned na počátku jejich vzdělávání (Gjuričová, Kubička, 2009). Romské rodiny i rodiny z vyloučených lokalit zastávají mínění, že by se na dítě nemělo tlačit a nutit ho do něčeho co samo nechce (Gjuričová, Kubička, 2009). Mlčák (1996) tvrdí, že romské rodiny při výchově svých dětí využívají nevyrovnaný liberální výchovný styl. Neurčitost hranic při výchově dětí má na děti a jejich vývoj negativní vliv (Mlčák, 1996).

Mlčák (1996) uvádí, že Romové žijí současností. Na budoucnost nemyslí (Mlčák, 1996). Jsou velmi impulzivní, a to vede ke snížení rozpoznávacích schopností domýšlet důsledky svého jednání (Mlčák, 1996). To je jedním z důvodů proč Romové neuznávají autority a mají sklony k častým změnám (Mlčák, 1996). K častému střídání bydliště, partnerů, k pracovní fluktuaci dospělých a k záškoláctví dětí (Mlčák, 1996). Romové netouží po stresujícím životním stylu (Bešenyei, 2015).

Dle Novosada (2009) je romské obyvatelstvo spojeno s nízkou úrovní vzdělání, nízkou mírou pracovní kvalifikace a mnohem výraznější skupinou sociálně-adaptačních problémů. Mnoho romských rodičů je pologramotných až nigramotných (Kaleja, 2012). Vysoké procento romských rodičů ukončí povinnou školní docházku v 5 - 6 ročníku základní či speciální školy (Kaleja, 2012). Mají problémy s psaním a se čtením, to vše se odráží na úrovni vzdělání jejich dětí (Kaleja, 2012). Dle Kocourkové a Rabušice (2006) je vzdělání osvobozující síla, která mění postavení i chování lidí. Bez zvýšení kvalifikace se Romové nemohou vymanit ze sekundárního trhu práce, příjmové

chudoby ani rizika sociálního vyloučení (Mareš, 2006). Pčolinský (2015) uvádí, že rodiny s nízkým vzděláním neumí efektivně hospodařit s penězi a neumí si stanovit priority ve svých výdajích. V praxi se u těchto rodin setkáváme s mnohonásobnými exekucemi (Pčolinský, 2015). Rodiny se naučí žít na dluh a nedokáží své dluhy splácet (Pčolinský, 2015).

1. 2 Nepříznivá životní situace

1.2.1 Ohrožení rodiny

Dle Matouška (2010) existují také mnohoproblémové rodiny. Tyto rodiny se také označují jako rodiny se zvláštními potřebami (Matoušek, Pazlarová, 2010). To jsou rodiny, které se dlouhodobě potýkají s více než jedním problémem (Matoušek, 2010). Může jít např. o rodiny, kdy je otec dlouhodobě nezaměstnaný a rodina v tomto období přijde o bydlení. V mnohoproblémových rodinách často nebývá komunikace na dostatečné úrovni (Matoušek, Pazlarová, 2014). V mnohoproblémových rodinách může dojít také k ohrožení dítěte (Matoušek, Pazlarová, 2014). Dle Matějčka (2017) je pomoc ohroženým dětem v ohrožených rodinách jedním z nejdůležitějších společenských cílů. Základními typy ohrožení dítěte dle Matouška a Pazlarové (2014) jsou – nevhodné životní podmínky, zanedbávání, týrání a zneužívání (Matoušek, Pazlarová, 2014). V této souvislosti hovoří Matoušek a Pazlarová (2014) o citové deprivaci či zanedbávání, ke které dochází, pokud u dětí nejsou naplňovány psychické potřeby. Zneužívání dítěte může spočívat v sexuálním zneužívání, nebo ke zneužívání ekonomickému v podobě dětské práce, nebo může jít o navádění k trestní činnosti (Matoušek, Pazlarová, 2014). Nepříznivě mohou výchovu dětí ovlivnit i nepříznivé životní podmínky (Matoušek, Pazlarová, 2014). Pokud dítě nemá dostatečné oblečení, jídlo a v bytě se netopí, mluvíme o nevhodných podmínkách pro výchovu dítěte (Matoušek, Pazlarová, 2014).

MPSV (2013) uvádí, že nepříznivá životní situace spojená se ztrátou bydlení se negativně odráží zejména ve výchově dětí, které často střídají bydliště včetně pobytů v azylových domech a sociálních ubytovnách. Ve většině případů se rodiny do nevhodných bytových podmínek dostanou kvůli platební neschopnosti (Matoušek, Pazlarová, 2014). Nemohou zaplatit nájem ani zaplatit za spotřebované energie, či za poskytované služby spojené s bydlením (Matoušek, Pazlarová, 2014). K vystěhování rodiny může dojít také z toho důvodu, že pronajímatelé záměrně snižují kvalitu bydlení,

aby přinutili nájemníky se z bytu vystěhovat (Matoušek, Pazlarová, 2014). Někdy také neúměrně, ze stejného důvodu, navyšují nájem (Matoušek, Pazlarová, 2014).

1.2.2 Sociální vyloučení (exkluze)

Sociální vyloučení (exkluze) je základním problémem, kterému se věnuje dnešní společnost (Bargel et al., 2010). K sociálnímu vyloučení dochází, když nefunguje interakce mezi jedincem a společností (Marek et al., 2012). Sociální vyloučení znamená vyloučení ze života společnosti (Bargel et al., 2010). Je považováno za souhrn velmi širokého spektra sociálních a ekonomických problémů (Bargel et al., 2010). Původně se pojem sociální exkluze užíval pro tzv. sociální uzavírání (Vavřík, 2010). Jedná se o proces, kdy jedna sociální skupina uzavírá přístup ke zdrojům společnosti jiné sociální skupině (Vavřík, 2010).

Bargel et al. (2010) uvádí, že sociální vyloučení je opakem sociálního začlenění (inkluze). Sociální začlenění je takový stav, kdy lidé mají rovné příležitosti (Bargel et al., 2010). Mají stejné možnosti mít práci, účastnit se společenských a kulturních akcí, mít stejnou možnost vstupu na veřejné prostory atd. (Bargel et al., 2010). Inkluzivní společnost je dle Vackové et al. (2012) taková společnost, jejímž cílem je překonávat rozdíly v rase, pohlaví, třídě, generaci a teritoriálním vymezením. V této souvislosti se používá také termín integrace (Strategie romské integrace do roku 2020, 2014). Integrace je ve Strategii romské integrace do roku 2020 (2014) oboustranný proces, který zahrnuje sociální a ekonomické začlenění Romů do společnosti. Jde o srovnání postavení v oblastech vzdělání, zaměstnanosti a bydlení (Strategie romské integrace do roku 2020, 2014).

Kaleja (2014) uvádí, že sociální vyloučení je proces, během něhož je jedinci, skupině jedinců či komunitě ztížený nebo úplně omezený přístup ke zdrojům, pozicím a příležitostem, které umožňují zapojení do sociálních, ekonomických a politických aktivit majoritní společnosti. Krebs (2010) uvádí, že zdroji společnosti jsou trh práce, vzdělávání, bydlení, zdravotní péče a sociální ochrana. Dle Culhana et al. (2007) polovinu zdrojů systému využívá relativně malá skupina rodin. Nerovnoměrné rozdělení výše zmíněných zdrojů způsobuje chudobu a následné sociální vyloučení (Culhan et al., 2007).

Důležitým úkolem při zmírnění sociálního vyloučení Romů je třeba zmírnit předsudky majoritní společnosti a diskriminaci, ale hlavně růst jejich vzdělanosti (Mareš, 2006).

Novosad (2009) odhaduje, že pouze 2 % Romů vystudovalo vysokou školu a pouze asi 7 % Romů má středoškolské vzdělání. To přímo souvisí s vysokou nezaměstnaností Romů (cca 70 %) a se špatnou finanční situací Romů i s jejich problémy s bydlením (Novosad, 2009).

K sociální exkluzi může dojít, když lidé nebo lokality trpí kombinací souvisejících problémů, jako je nezaměstnanost, špatné dovednosti, nízké příjmy, špatné bydlení, vysoká kriminalita, špatné zdravotní a rodinné podmínky (Silver, 1994). Nezaměstnanost je problémem celé společnosti, nejen nezaměstnaného a jeho rodiny (Potůček, 2011). Osoby, které jsou dlouhodobě nezaměstnané, se brzy stávají příjemci dávek hmotné nouze (Potůček, 2011). Mnoho aspektů sociálního vyloučení je hluboce zakořeněno a jejich odstranění je dlouhodobým projektem (UNIT, 2001). Sociální vyloučení obvykle vede k negativním emočním zážitkům, jako je úzkost, deprese, osamělost a pocity izolace (Twenge et al., 2001). Dle studie Paradis et al., (2009) způsobuje sociální vyloučení mimo jiné také emocionální utrpení, které změní chování sociálně vyloučené osoby. Vede k úzkostem a způsobuje dočasnou nepřítomnost emocí (Paradis et al., 2009). Mentalita sociálně vyloučených je odlišná od mentality většinové společnosti (Bešenyei, 2015). Jejich myšlení se soustřeďuje pouze na přítomnost (Bešenyei, 2015). O budoucnost se exkludované osoby nestarají, nevytváří si finanční rezervy a mají specifický vztah k práci (Bešenyei, 2015). Dle Kellera (2010) je sociální vyloučení hrozba, která ohrožuje celou společnost.

Mezi příčiny sociálního vyloučení lze zařadit i diskriminaci obecně a diskriminaci na trhu práce (Mareš, 2006). Chudoba i sociální vyloučení je často přenášeno z generace na generaci (Mareš, 2006). Sociální vyloučení dospělých má často základ již v jejich dětství (Mareš, 2006).

Tyto osoby si dle Mareše (2006) jako děti:

- Neosvojili potřebné hodnoty, postoje a vzorce chování
- Nezískali potřebný lidský, kulturní a sociální kapitál
- Nedostalo se jim potřebných vzorů
- Získali nedůvěru k institucím majoritní společnosti
- Nerozvinula se jejich aspirace
- Narušilo se jejich zdraví

Podle Bargela et al. (2010) jsou hlavními důvody sociální exkluze:

- Nedostatek finančních prostředků
- Nízký stupeň dosaženého vzdělání
- Diskriminace

Kaleja (2014) doplňuje důvody sociální exkluze:

- Osoby dlouhodobě nebo opakovaně nezaměstnané
- Osoby s tělesným či mentálním postižením
- Osoby, které trpí nějakým druhem závislosti
- Osaměle žijící senioři
- Imigranti a příslušníci menšin
- Osoby, které se ocitly v obtížné životní situaci

Kaleja (2014) graficky znázornil důvody a následky sociálního vyloučení (obr. 1).

Obr. 1. Grafické znázornění důvodů a následků sociálního vyloučení

Zdroj: Kaleja, 2014

1.2.3 Sociálně vyloučené lokality

Dle Kajanové a Dvořáčkové (2011) je sociálně vyloučená lokalita, taková lokalita, kde mají občané velmi ztížený přístup ke zdrojům společnosti. Jejich účast v sociálních, ekonomických a politických činnostech je z tohoto důvodu mnohem nižší, než u většinové společnosti (Kajanová, Dvořáčková, 2011). Sociálně vyloučené lokality jsou některými badateli označeny jako ghetto (Preissová Krejčí, 2013). Dle Mareše (1999) mají ghetta své vlastní hodnoty a žijí svým vlastním životem.

Dle Čady et al. (2015) žije v ČR v sociálně vyloučených lokalitách zhruba 95 000 až 115 000 lidí. Celkem bylo identifikováno 606 sociálně vyloučených lokalit a přibližně 700 ubytoven (Čada et al., 2015).

Dle Moravce (2006) je sociálně vyloučená lokalita oblast, kde sociálně vyloučení Romové ve zvýšené míře osidlují určité území a také obývají osamocené, opuštěné stavby. Romové tvoří největší etnickou menšinu žijící na našem území (Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013). Ke vzniku sociálně vyloučených lokalit dochází také sestěhováním rodin do předem určených domů, nebo čtvrtí (Rádl, 2012). Dle Touška (2006) jsou sociálně vyloučené lokality prostorově odděleny od majoritní společnosti. V těchto lokalitách dle Touška (2006) dochází k vyšší koncentraci sociálně patologických jevů.

Ve vyloučených lokalitách se dle Preissové Krejčí (2013) staví chatrče bez základního vybavení tekoucí vody a elektřiny. To znamená ztížené hygienické podmínky a také zhoršování zdravotního stavu obyvatel vyloučených lokalit (Preissová Krejčí, 2013). Protože základními determinanty zdraví jsou: životní styl, stav prostředí, genetické předpoklady a úroveň zdravotnictví (Mühlpachr, 2010).

Prostorová dimenze sociálního vyloučení má dle Mareše (2006) dvě základní podoby:

Koncentrace sociálně vyloučených osob - v oblastech, kde se kumulují rizikové vlivy, jako je kriminalita a špatné životní podmínky (Mareš, 2006). V těchto lokalitách dle Touška (2006) dochází k vyšší koncentraci sociálně patologických jevů. Zvyšování kriminality a sociálních patologií je zapříčiněno vysokým počtem osob na poměrně malém prostoru, které jsou snadnou kořistí dealerů drog, lichvářů a nelegálních zaměstnavatelů (Strategie romské integrace do roku 2020, 2014). Ke zvýšení kriminality v sociálně vyloučených lokalitách dochází také kvůli finančním problémům

(Preissová Krejčí, 2013). Tyto osoby využívají špatnou životní situaci a nízké vzdělání obyvatel lokalit (Strategie romské integrace do roku 2020, 2014). Sociální exkluze, sama sebe v dané komunitě uzavře, rozšiřuje se a vytváří pro vyloučené jedince i skupiny uzavřený kruh (Mareš, 2006). Vzniká kultura bídy (Mareš, 2006). Podíl nezaměstnaných v sociálně vyloučených lokalitách je v průměru přibližně 80 až 85 % (Čada et al., 2015). Vyšší nezaměstnanost je dle Čady et al. (2015) ve venkovských lokalitách, kde je nedostatek pracovních míst a v oblastech kde žijí převážně národnostní menšiny.

Vyloučení určitých lokalit v důsledku jejich charakteristik (Mareš, 2006). Zde je sociální exkluze osobní či kolektivní záležitostí (Mareš, 2006). Sociálnímu vyloučení, kterému jsou její obyvatelé vystaveni, není důsledkem nedostatečnosti jejich vlastních zdrojů, ale spíše nedostatečných zdrojů komunity, ve které žijí, jako jsou například nedostatek a špatná kvalita škol, nedostupnost lékařské péče, nedostatečná veřejná doprava a další (Mareš, 2006).

1.2.4 Chudoba

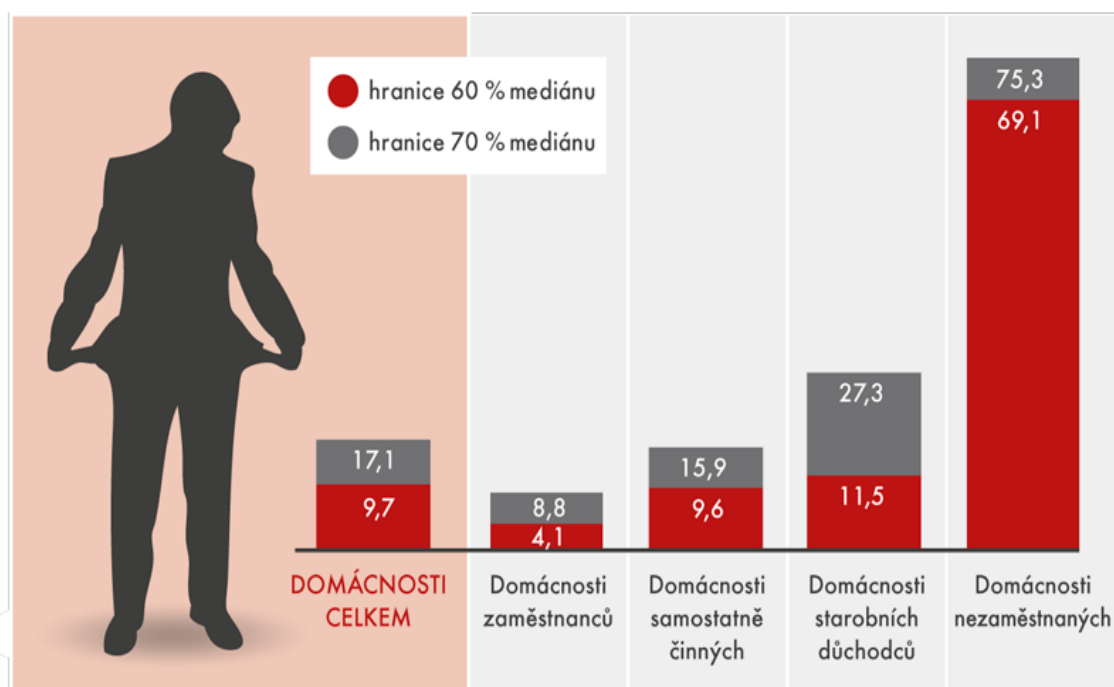
Dle Kellera (2010) jsou nejchudší vrstvy svou bídou a utrpením postupně zbaveny zvyků a civilizovaného života. I když se problém chudoby nevztahuje pouze na sociálně vyloučené lokality, tato místa jsou nejvíce viditelná (Čada et al., 2015). Jedním z hlavních rysů chudoby a nerovnosti je příslušnost k etnické menšině (Mareš, 1999). Chudoba je mezi příslušníky etnické menšiny častější než v majoritní společnosti (Mareš, 1999). Dle Mareše (1999) v ČR tvoří tuto menšinu Romové. Romové mají oproti majoritní společnosti velmi nízkou úroveň dosaženého vzdělání (Mareš, 1999). Nejpočetnější etnickou menšinu tvoří Romové (Ostalowska, 2016). V Evropě jich žije zhruba 12 milionů (Ostalowska, 2016).

Na řešení chudoby se ve vyspělých státech podílí stát pomocí různých opatření sociální politiky (Krebs, 2010). Z ekonomického hlediska je vždy humánnější a efektivnější sociálním problémům předcházet (Krebs, 2010). K prevenci chudoby může také výrazně přispět vzdělávací politika, politika důchodového zabezpečení a politika zaměstnanosti (Krebs, 2010). Pokud chudoba přetrvává, je nepravděpodobné, že získané bydlení povede k dlouhodobé stabilitě (Shinn et al., 1998). Keller (2014) uvádí, že

chudoba by měla být chápána jako něco dočasného, protože zhruba polovina domácností již v dalším roce chudá není. Chudoby zase dosáhnou další rodiny (Keller, 2014).

V ČR byl k 30. 4. 2015 podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením 14,6 procent (Čada et al., 2015). Dle Čady et al. (2015) je chudobou nebo sociálním vyloučením ohroženo v ČR přibližně 1,5 milionů lidí, a z toho téměř 100 tisíc dětí do šesti let a bezmála 180 tisíc lidí starších 65 let. Chudobou jsou více ohrožené ženy, než muži (Hora et al., 2008). Chudobou jsou ohrožené hlavně domácnosti, ve kterých jsou osoby dlouhodobě nezaměstnané (obr. 2). Dle Mareše (1999) je chudoba spojena s postavením rodiny ve společnosti a s počtem členů rodiny. Mareš (1999) dále uvádí, že čím více je v rodině dětí, tím větší příjem potřebují k uspokojení jejich potřeb.

Obr. 2. Míry ohrožení příjmovou chudobou osob podle ekonomické aktivity osoby v čele domácnosti

Zdroj: Brázdilová, 2016

1.2.5 DHN – Dávky hmotné nouze

Zákon 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi upravuje dávky hmotné nouze, které jsou jedním z opatření pomocí kterých ČR, odstraňuje dopady sociálního vyloučení.

Jejich efektivita na zmírňování, či odstraňování chudoby je značné (Hora et al., 2008). Dle zákona 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi jsou dávky hmotné nouze určeny osobám, jejichž příjmy a celková majetková a sociální situace neumožňují uspokojování životních potřeb na úrovni, která je akceptovatelná společností. Dalším zákonem, který je pro hmotnou nouzi důležitý je zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Dle zákona 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi jsou základními dávkami hmotné nouze je příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc.

Dávky hmotné nouze posuzují a vyplácí úřady práce (Šabatová et al., 2017). Zákon 111/2006 Sb., o hmotné nouzi uvádí, že příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení jsou dávkami opakovanými. Doplatek na bydlení je vhodným opatřením proti bezdomovectví (Wolf, 2016). Zákon 111/2006 Sb., o hmotné nouzi uvádí, že mimořádná okamžitá pomoc je dávka nenároková a jednorázová.

Dle Navrátila (2003) je velký podíl Romů existenčně závislý na příjmu sociálních dávek. Rodiny, které jsou příjemci dávek hmotné nouze, mají jiné priority než rodiny s běžnými příjmy (Vancáková, 2014). Rodiny v hmotné nouzi se zaměřují pouze na uspokojování základních potřeb (Vancáková, 2014). Většinu finančních prostředků tyto rodiny využijí k nákupu potravin a na zaplacení nájmu (Vancáková, 2014).

Od 1. 8. 2017 výši příspěvku na živobytí výrazně ovlivňuje výkon veřejné služby (Klička, © 2017). Veřejná služba se týká osob, které jsou v evidenci úřadu práce déle než 6 měsíců, tedy osob dlouhodobě nezaměstnaných (Klička, © 2017). Veřejná služba není pro tyto osoby povinná (Klička, © 2017). Dle Kličky (© 2017) pokud dlouhodobě nezaměstnaný nebude vykonávat 20 hodin veřejné služby měsíčně, tak se výše jeho příspěvku na živobytí mění z životního minima (3. 410,- Kč), na existenční minimum (2. 200,- Kč). Naopak pokud vykoná za měsíc 30 hodin veřejné služby, tak se jeho příspěvek zvýší z životního minima (3. 410,- Kč) o dalších 605,- Kč.

Další novinkou, která se týká dávek hmotných dávek, je výplata části příspěvku na živobytí v poukázkách (Šabatová et al., 2017). Úřad práce bude klientovi vyplácet 35% - 65% příspěvku na živobytí v poukázkách, které umožňují pouze nákup potravin a drogerie (Šabatová et al., 2017). To se týká všech příjemců dávek v hmotné nouzi, kteří pobírají příspěvek na živobytí déle než 6 měsíců (Šabatová et al., 2017). Výplata části příspěvku na živobytí v potravinových poukázkách probíhá od prosince 2017 (Šabatová

et al., 2017). Již v dubnu 2018 proběhlo v poslanecké sněmovně ČR první čtení návrhů, které mají vést k osvobození určených skupin obyvatel od pobírání části příspěvků na živobytí v potravinových poukázkách (Martínek, © 2018). Do této skupiny osob by měli patřit osoby v azylových domech, osoby dlouhodobě hospitalizované a také osoby se zdravotním postižením (Martínek, © 2018). Vyplácení části příspěvku na živobytí ve stravenkách mělo zamezit zneužití dávky k nákupu alkoholu či cigaret (Martínek, © 2018). Také měly zabránit gamblerům prohrát celou dávku v hracích automatech (Martínek, © 2018). Tyto návrhy byly v prvním čtení schválené (Martínek, © 2018).

MPSV (© 2018) uvádí, že v roce 2017 bylo na příspěvku na živobytí, doplatku na bydlení a mimořádné okamžité pomoci vyplaceno 7,36 miliardy. Pro srovnání MPSV (© 2018) uvádí, že např. v roce 2014 bylo na tyto dávky vyplaceno 11,29 miliardy. Od roku 2014 tyto výdaje klesají (MPSV, © 2018).

1.3 Bezdomovectví

Dle Vágnerové et al. (2013) je bezdomovectví spojeno se ztrátou bydlení a také se sociálním vyloučením. Podle Kuchařové et al. (2015) může jít o osoby, které dostaly výpověď z nájemní smlouvy na byt, např. kvůli dluhům na nájemném, a také osoby, kterým skončila nájemní smlouva na dobu určitou. O bezdomovcích se v odborné literatuře píše jako o osobách bez přístřeší, či sociálně slabých nebo o nepřízpůsobivých občanech (Marek et al., 2012). Dle Hradeckého (2012) bylo odhadem na počátku roku 2012 v ČR zhruba 19. 271 zjevných bezdomovců. Podle Gintra (© 2016) počet osob bez přístřeší stále roste. V ČR je podle Gintra (© 2016) už 68. 500 bezdomovců.

Jandourek (2001) uvádí, že bezdomovectví je životní situace lidí bez přístřeší, kteří podle úřadů trvalý pobyt mají, ale nežijí tam. Nemají pevný, pravidelný a přiměřený příbytek k přenocování (Jandourek, 2001). Bezdomovectví je spojeno s procesem postupné desocializace (Vágnerová et al., 2013). Dle Vágnerové et al. (2013) dochází při bezdomovectví ke značné stigmatizaci osoby bez přístřeší ze strany společnosti. Hradecký (2003) stanovil nejčastější příčiny ztráty bydlení (tab. č. 1).

Tab. č. 1. Příčiny ztráty domova/bydlení podle sondážního šetření VÚSP a záznamů Nového prostoru (časopis, který prodávají na ulici osoby bez přístřeší)

Příčina bezdomovectví	VÚPSV	NP
Rozpad rodiny (byt zůstal manželce), odchod z rodiny	34,8	41
Ztráta zaměstnání	24,6	20
Vlastní byt nikdy nezískán (výstup z ústavního zařízení)	7,2	2
O bydlení jsem se nestaral	2,9	
Nemoc	1,4	
Jiný důvod	29,1	37

Zdroj: Hradecký, 2003

Sdružení evropských národních organizací, které pracuje s bezdomovci FEANTSA rozlišila bezdomovectví do několika skupin (Marek et al., 2012).

Jednotlivé skupiny se odlišují podle úrovní:

- Osoby bez přístřeší
- Osoby bez bytu
- Osoby v nejistém bydlení
- Osoby v nevyhovujícím bydlení (Marek et al., 2012).

Dle Marka et al. (2012) mají rodiny, které se ocitly na ulici, lepší postavení než jednotlivci. Podle Kozola (2011) rodin, které přišly o bydlení a žijí na ulici, stále přibývá. Většina takových rodin přišla o bydlení kvůli nedostatku finančních prostředků (Kozol, 2011). Dle Kuchařové et al. (2015) je dalším častým důvodem ztráty ubytování a potíží s udržením bydlení je zadluženost, která přináší ekonomické i sociální problémy. Bezdomovectví a životní styl osob bez přístřeší způsobuje zdravotní problémy (Hoshide et al., © 2011). Bezdomovci jsou zaujati přežitím a získáním základních potřeb (např. potravin a přístřeší) a péče o jejich zdraví pro ně není prioritou (Hoshide et al., © 2011). Sociální práce s osobami bez přístřeší bývá dlouhodobá, a ne vždy úspěšná (Vágnerová et al., 2013). Český helsinský výbor (2016) uvádí, že sociální pracovníci jako nejčastější důvody bezdomovectví uvedli zadlužení, závislost na alkoholu a nezaměstnanost. Marek et al. (2012) uvádí, že otázka bezdomovectví se v ČR zatím příliš neřešila.

1. 4 Bydlení

1.4.1 Dostupnost bydlení

Cílem každého státu je zabezpečit svým občanům podmínky pro rozvoj jejich schopností a dovedností (Francová, Novotný, 2008). Prosperita jednotlivců ve státě a jejich zvyšující množství, je důvodem zvyšování prosperity celé společnosti (Francová, Novotný, 2008). Jinými slovy cílem sociální politiky každého státu je vytvořit svým občanům takové životní podmínky, které jim umožní jejich rozvoj a prosperitu (Francová, Novotný, 2008). Dostupnost bydlení je cílem sociální politiky (Barow, Lawinski, 2009). Dle Francové a Novotného (2008) je kvalitní bydlení jednou ze základních podmínek pro reprodukci a rozvoj lidských schopností a dovedností. Absence slušného bydlení ohrožuje, jak prostou reprodukci člověka, tak i jeho zdraví a vzdělání (Francová, Novotný, 2008).

Dle Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 (2013) patří mezi skupiny, které jsou ohroženy sociálním vyloučením v oblasti bydlení domácnosti s nízkými příjmy, osaměle žijící osoby zejména ze skupiny seniorů, osob se zdravotním postižením a bezdomovci.

Jsou také skupiny, které jsou z běžného trhu s byty téměř vyloučeny, protože jsou majiteli bytů vnímány jako rizikové (jde např. o bezdomovce, osoby žijící v azylových domech a krizových formách bydlení, domácnosti žijící ve vyloučených lokalitách, vícedětné domácnosti, ale také příslušníci menšin a migranti) (Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013). Toho využívají soukromí majitelé ubytoven (Matoušek, Pazlarová, 2014). Ti dosahují obrovských zisků, protože rodinám mohou nasadit vysoké ceny za poskytnuté ubytování (Matoušek, Pazlarová, 2014). Dle Zprávy o stavu romské menšiny v ČR za rok 2013 (2014) jsou ubytovny dočasnou náhradou sociálního bydlení pro rodiny s nízkými příjmy. Pokud rodina bydlí na ubytovně, tak jde většinou o dlouhodobější bydlení (Zpráva o stavu romské menšiny v ČR za rok 2013, 2014). Bydlení na ubytovně není vhodným výchovným prostředím pro děti (Matoušek, Pazlarová, 2014). Ze Zprávy o stavu romské menšiny v ČR za rok 2013 (2014) dále vyplývá, že pokud přijde romská rodina o nájemní bydlení, tak je jen velmi malá pravděpodobnost, že se rodina do nájemního bydlení v budoucnu vrátí.

Trh s byty v této době nedokáže reagovat na potřeby sociálně ohrožených skupin osob (Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, © 2013). Mnoho obcí nevlastní bytový fond, který je v současnosti jedinou finančně dostupnou variantou bydlení zejména pro skupiny osob s nízkými příjmy (Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013).

1.4.2 Zákon o sociálním bydlení

V ČR dosud neexistuje ucelený systém prevence zaměřený na udržení bydlení, což jednak souvisí s rostoucími počty osob ohrožených ztrátou bydlení, ale také zvýšením výdajů při řešení následně vzniklých situací a současně přenášením zátěže do jiných systémů (zejména zdravotnictví, soudnictví, vězeňství, ale i některé typy sociálních služeb aj..)(Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013, 31 s.).

Jako opatření proti bezdomovectví byla vypracována koncepce zákona o sociálním bydlení (Zpráva o plnění Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 za rok 2016, © 2017). Za sociální bydlení zákon stanovuje nájemní bydlení poskytované osobám v bytové nouzi (Zpráva o plnění Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 za rok 2016, © 2017). Cílem sociálního bydlení je předcházet sociálnímu vyloučení a pádu do chudoby (Zpráva o plnění Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 za rok 2016, © 2017).

Návrh zákona byl 10. 3. 2017 schválen vládou ČR a předán ke schválení do parlamentu ČR (Parlamentní listy, © 2017). Tento návrh zákona se zaměřuje na sociální bydlení a sociální dávku na bydlení (Parlamentní listy, © 2017). Základem tohoto návrhu, je spojení dvou dávek na bydlení do jedné (Parlamentní listy, © 2017). Příspěvek na bydlení by byl i nadále hlavním prostředkem státní podpory v oblasti bydlení (Parlamentní listy, © 2017). S rozrůstajícím systémem sociálního bydlení bude umírněna výplata dávek, které směřují do ubytoven či nezkolaudovaných bytů, tak aby bylo pro všechny osoby zabezpečeno kvalitní bydlení (Parlamentní listy, © 2017). Příspěvek na bydlení bude směřovat pouze na úhradu bydlení odpovídající stanovenému standardu (Parlamentní listy, © 2017). Díky tomuto opatření dojde ke konci obchodování s chudobou (Parlamentní listy, © 2017).

Stát v současné době vydává na dávky spojené s bydlením téměř 13 miliard korun ročně (Parlamentní listy, © 2017).

Pokud by tento zákon prošel legislativním procesem, první zájemci o sociální byt si mohli žádat o byt už ve druhé polovině roku 2018 (Parlamentní listy, © 2017). Do sociálního bydlení by se tak mohli nastěhovat již ve druhé polovině roku 2020 (Parlamentní listy, © 2017). Bohužel pozdní odevzdání návrhu do sněmovny a obstrukce v poslanecké sněmovně 25. 4. 2017 zabránily přijetí zákona v tomto volebním období.

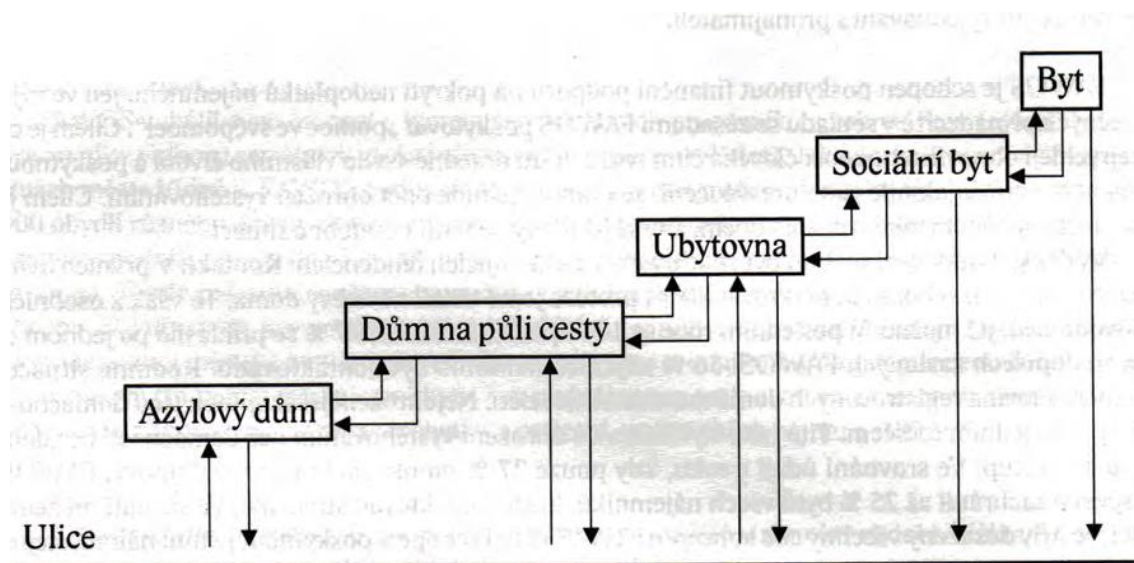
V současné době neexistuje návaznost na bydlení (Koncepte prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013). Po bydlení v azylových domech či domech na půl cesty chybí navazující služby (Koncepte prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013). U osob, které bydlí v azylovém domě, bez možnosti dalšího bydlení vzniká návyk na sociální služby, který se časem mění na závislost na sociálních službách (Koncepte prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013).

Dle Ondráčkové a Rybové (© 2016) by sociální bydlení mělo mít tři základní stupně:

- Krizové bydlení má být pouze dočasným řešením. Krizové bydlení budou poskytovat pobytové sociální služby na dobu maximálně 6 měsíců (Ondráčková, Rybová, © 2016). Za toto období by si tyto osoby měly najít vhodné bydlení (Ondráčková, Rybová, © 2016).
- Sociální byt je takový byt, který zabezpečuje obec (Ondráčková, Rybová, © 2016). V těchto bytech bude poskytována podpůrná sociální práce (Gewirtz, 2007).
- Dostupný byt je byt, který poskytne obec (Ondráčková, Rybová, © 2016). S nájemníkem obec uzavře nájemní smlouvu na 2 roky (Ondráčková, Rybová, © 2016). Nájemník bude dokládat své příjmy, a pokud se jeho příjmy zvýší nad určitou míru, musí se nájemník přestěhovat do běžného bydlení (Ondráčková, Rybová, © 2016). V těchto bytech bude zvýhodněné nájemné (Ondráčková, Rybová, © 2016).

Dle Vágnerové et al. (2013) jde o několika stupňový systém na sebe navazujících sociálních služeb. Tento systém graficky znázornil Forejt (obr. 3).

Obr. 3. Systém navazujících sociálních služeb

Zdroj: Forejt, 2003

1. 5 Azylový dům

V ČR je v současné době podle Registru poskytovatelů sociálních služeb ke dni 2. 7. 2017 celkem 216. AD poskytují pobytové sociální služby různým cílovým skupinám (Čámský et al., 2011). Popis cílové skupiny vymezuje, komu je služba určena (Čámský et al., 2011). Jsou zřizovány AD pro muže, ženy, matky s dětmi a páry či rodiny s dětmi (Marek et al., 2012). Tyto osoby si mohou pobytovou službu vybrat samy, nebo mohou o zprostředkování kontaktu s poskytovateli sociálních služeb, požádat sociální pracovníky obce, ve které jsou tyto osoby přihlášeny k trvalému pobytu (Valachová, Pösl, 2009).

Sociální služby, které se zaměřují na osoby sociálně vyloučené, jsou služby sociální prevence (Marek et al., 2013). Dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách mají služby sociální prevence odstraňovat, či zmírňovat dopady sociálního vyloučení. V této oblasti sociálních služeb působí hlavně neziskové či příspěvkové organizace (Marek et al., 2013).

Možné důvody pobytu osob v AD:

- Složitá životní situace vzniklá např. dlouhodobou nezaměstnaností
- Ztrátou příjmu určenému k úhradě bydlení
- Rodinné a partnerské problémy
- Alkoholismus či jiná závislost
- Špatný zdravotní stav
- Zdravotní postižení
- Návrat z výkonu trestu
- Opuštění zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy
- Opuštění zařízení pro děti a mládež po dosažení zletilosti
- Ztráta bydlení z ekonomických důvodů (exekuce) a další (Kuchařová et al., 2015).

AD poskytují dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách pobytové služby sociální prevence. Cílem těchto služeb je zabránit sociálnímu vyloučení osob (Krebs, 2010). Dle Matouška (2003) je AD ubytovací zařízení, které je určeno osobám bez přístřeší. Tyto osoby jsou dle Matouška (2003) motivovány ke změně životního stylu a jsou snadněji integrovány do společnosti. Krebs (2010) tvrdí, že sociální prevence je velmi významnou složkou sociální pomoci. Sociální prevence je soubor opatření, které mají do značné míry vliv na socializaci a integraci do společnosti (Krebs, 2010). Cílem je také zamezit vzniku a šíření sociálně patologických jevů (Krebs, 2010). Uživatelé sociálních služeb je poskytována sociální opora, která přináší uživateli podporu a ulehčení (Novosad, 2009).

Dle Schwarzové (2005) je službou, která je orientovaná na uspokojení základních potřeb azylové bydlení.

- Prvním druhem AD jsou taková zařízení, které poskytují krátkodobé azylové ubytování (Schwarzová, 2005). Tato zařízení slouží k překlenutí krizových situací (Schwarzová, 2005). Zde je poskytováno ubytování na maximální období v řádu týdnů (Schwarzová, 2005).
- Dalším druhem jsou AD, které poskytují střednědobé ubytování (Schwarzová, 2005). Zde mohou klienti být delší dobu (Schwarzová, 2005). V řádu měsíců

(Schwarzová, 2005). Během této doby by měli klienti vyřešit své problémy a je předpokládán jejich návrat k samostatnosti (Schwarzová, 2005).

- Posledním druhem AD jsou domy, kde je poskytováno dlouhodobé ubytování (Schwarzová, 2005). Tento druh AD je nejvíce podobný přirozenému způsobu bydlení (Schwarzová, 2005). Cílem tohoto druhu azylového bydlení je nácvik dovedností, které by měly vést k samostatnosti klientů (Schwarzová, 2005). Tyto AD by měly vést klienty k převzetí odpovědnosti za vlastní život (Schwarzová, 2005).

Na azylové bydlení navazuje bydlení ve výcvikových bytech (Marek et al., 2012). V těchto bytech klienti žijí již sami (Marek et al., 2012). Sociální pracovník jednou za měsíc přichází do bytu, aby zkontroloval chování klienta (Marek et al., 2012). Pokud zjistí, že není vše v pořádku, tak zasáhne nebo nabídne služby (Marek et al., 2012).

Stejně jako bezdomovectví není spojené pouze se ztrátou bydlení, tak i reintegrace klienta do společnosti není spojené pouze s ubytováním (Vágnerová et al., 2013). Reintegrace by měla pobíhat ve všech rovinách (Vágnerová et al., 2013). Dle Vágnerové et al. (2013) je proces reintegrace ukončen až ve chvíli, kdy se jedinec plně začlení do společnosti, pracuje na základě pracovní smlouvy a jeho bydlení je stálé a jisté.

1.5.1 Sociální práce

Dle Strategie sociálního začleňování 2014-2020 (© 2014) je sociální práce profesionální aktivita zaměřená na pomoc jednotlivcům, skupinám či komunitám zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování v jim přirozeném prostředí. Cílem sociální práce je přispívat k sociální změně (Strategie sociálního začleňování 2014-2020, © 2014). Dle Strategie sociálního začleňování 2014-2020 (© 2014) sociální pracovníci pomáhají lidem, kteří se dostávají do konfliktu se svým společenským prostředím. Sociální práce je hlavní nástroj pro sociální začleňování (Strategie sociálního začleňování 2014-2020, © 2014). Rozsah poskytované sociální práce a pomoci musí respektovat lidská práva (Valachová, Pösl, 2009). Poskytovaná pomoc nesmí zhoršovat sociální situaci klienta (Valachová, Pösl, 2009). Sociální práce je rozdělena podle cílových skupin (Gulová, 2011). Jednu cílovou skupinu tvoří také osoby bez přístřeší, nebo osoby, které žijí v takových bytových podmínkách, které

mohou poškodit zdraví, nebo dokonce život, těchto osob (Gulová, 2011). Většinou osob bez přístřeší jsou jako řešení jejich složité situace nabídnuty sociální služby (Paradis et al., © 2009). Sociální práce s osobami bez přístřeší bývá dlouhodobá, a ne vždy úspěšná (Vágnerová et al., 2013). Kvůli této nepřiměřené zátěži může sociální pracovníky postihnout syndrom vyhoření (Jankovský, 2003).

Cílem sociální práce s osobami bez přístřeší je dosáhnout u těchto osob samostatnosti a schopnosti postarat se o sebe a svou rodinu, svou vlastní aktivitou (Hlaváčová et al., 2015). Dle Hlaváčové et al. (2015) se lidem v nouzi dá pomoci vždy, ale příjemce pomoci musí chtít nabízenou pomoc přijmout.

I zde platí základní pravidlo: Pomoci se dá pouze tomu, kdo se pomoci nebrání (Hlaváčové et al., 2015).

Sociální práce se také zaměřuje na soužití národnostních menšin s majoritní společností (Gulová, 2011). Dle Gulové (2011) je jedním z dlouhodobých cílů sociální práce vyřešit problémy, ke kterým dochází během soužití s většinovou společností. Romové a romské rodiny tedy činí poměrně značnou část klientů sociální práce (Gulová, 2011). Především u romských rodin je důležité, pokud chce sociální pracovník zlepšit sociální situaci jednotlivce, pracovat s celou rodinou (Gulová, 2011).

Sociální pracovníci jsou školeni proto, aby mezi sociálním pracovníkem a klientem byly udržovány jasné hranice v jejich vztazích (Reamer, 2006). Dále je třeba dohlížet na to, aby u klientů nedocházelo k prohlubování závislosti na sociálním pracovníkovi (Hlaváčová et al., 2015). Proto je nesmírně důležité posilovat kompetence a dovednosti klientů (Hlaváčová et al., 2015).

Nejlépe na potřeby osob bez přístřeší reagují především tyto služby sociální prevence, které jsou uvedené v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách:

- Nízkoprahová denní centra (§ 61 uvedeného zákona)
- Noclehárny (§ 63)
- Azylové domy poskytující pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení (§ 57)
- Domy na půl cesty (§ 58)
- Terénní programy (§ 69) a některé další služby, které nejsou v zákoně primárně určeny pro osoby bez přístřeší

Z hlediska prevence je nejdůležitější místně cílené vyhledávání osob, kterým teprve hrozí ztráta bydlení a vyhledávání osob, které již o bydlení přišly (Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013).

2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem mé diplomové práce je zmapovat důvody, na základě kterých, je pro sociálně znevýhodněné rodiny obtížné nalézt vhodné bydlení.

Dále byly v souvislosti s hlavním cílem koncipovány ještě 2 dílčí cíle:

1. Zmapovat výhody a nevýhody azylového bydlení z pohledu uživatelů AD.
2. Zmapovat rizika spojená s migrací rodin v rámci azylových domů.

2.2 Výzkumné otázky

V souvislosti se stanoveným cílem diplomové práce byla stanovena hlavní výzkumná otázka:

Jaké faktory jsou při hledání vhodného bydlení vnímány uživateli AD jako obtížně řešitelné?

Dále byly stanoveny ještě 2 dílčí výzkumné otázky, které mají přinést odpovědi na výše stanovené dílčí cíle:

1. Jaké změny v životě sociálně znevýhodněných rodin nastaly v souvislosti s ubytováním v AD?
2. Jak klienti nahlíží na rizika migrace?

3 METODIKA

3.1 Použitá metodika

Pro zjištění daných výzkumných cílů jsem zvolila kvalitativní výzkum. Kvalitativní výzkum je způsobem hledání pochopení určitého sociálního problému či jevu (Hendl, 2008). Kvalitativní výzkum je jednou ze strategií výzkumu (Švaříček, Šed'ová, 2007). Druhou strategií výzkumu je kvantitativní výzkum (Hendl, 2017). Obě strategie výzkumu jsou možné (Švaříček, Šed'ová, 2007). Zatímco kvantitativní výzkum využívá ke sběru dat především dotazníky, tak kvalitativní výzkum využívá k získání dat především rozhovor a pozorování (Švaříček, Šed'ová, 2007). Významnou součástí kvalitativního výzkumu je zúčastněné pozorování (Švaříček, Šed'ová, 2007). Výzkumník je přímo v prostoru, kde se dané jevy vyskytují (Švaříček, Šed'ová, 2007). Výzkumník se stává součástí těchto jevů (Miovský, 2006). Stává se jejich součástí (Miovský, 2006). Mezi výzkumníkem a respondentem dochází k určitým interakcím (Miovský, 2006). Cílem kvalitativního výzkumu je pomocí rozhovoru získat podrobné a komplexní informace o zkoumaném jevu (Švaříček, Šed'ová, 2007).

3.2 Výběr výzkumného vzorku

Výzkumný soubor tvoří uživatelé AD Jihočeského kraje. Jde o záměrný výběr výzkumného souboru (Švaříček, Šed'ová, 2007). Dle Miovského (2006) je metoda záměrného prostého výběru nejčastější formou výběru. Respondent odpovídá daným kritériím a zároveň je ochotný spolupracovat na výzkumu (Miovský, 2006).

Cílem výběru vzorku v kvalitativním výzkumu je, aby respondenti tvořili určitý vzorek populace, kterého se týká daný problém (Švaříček, Šed'ová, 2007). Je tedy konstruován záměrně (Švaříček, Šed'ová, 2007). Výběr vzorku je ukončen až v případě jeho nasycenosti (Švaříček, Šed'ová, 2007). Miovský (2006) používá termín saturace. To znamená, že jsme při analýze dat dospěli k závěru, že další data již pro výzkum nebudou přínosná (Miovský, 2006). Získaná data by se opakovala (Miovský, 2006).

Výběr respondentů zásadně ovlivňuje jak výsledky kvalitativního, tak i kvantitativního výzkumu (Hendl, 2008). Gulová (2007) připomíná, že kvalitativní výzkum probíhá většinou v přirozených podmínkách respondenta. V podmínkách, ve kterých si je respondent jistý a kde je mu příjemně (Švaříček, Šed'ová, 2007).

3.3 Technika sběru dat

Nejčastější používanou technikou kvalitativního výzkumu je rozhovor (Švaříček, Šed'ová, 2007). Hlubkový rozhovor umožňuje tazateli zachytit odpovědi respondentů v jejich přirozené podobě (Švaříček, Šed'ová, 2007). Vedení takového rozhovoru je důležité pro výsledky celého výzkumu (Hendl, 2008). Vyžaduje určité komunikační dovednosti, vnímavost a pochopení (Hendl, 2008). Hendl (2017) uvádí, že někdy je při rozhovoru důležitější umět dobře naslouchat než se ptát. Tazatel pokládá respondentovi otázky a získává od něj potřebné odpovědi (Hendl, 2017). Touto metodou získává potřebná data o daném problému (Hendl, 2017).

Pro tuto diplomovou práci jsem použila rozhovor pomocí návodu (Hendl, 2008). Výzkumník má připravené otázky, či okruhy, které mají být zodpovězeny (Hendl, 2017). Pořadí okruhů může různě měnit (Miovský, 2006). Miovský (2006) tuto metodu označuje jako polostrukturované interview. Výzkumník se v případě potřeby může respondenta dále dotazovat (Hendl, 2017). Výzkumníka lze při výzkumu považovat za experta, který celou situaci řídí a rozumí zkoumaným jevům lépe než ostatní účastníci výzkumu (Miovský, 2006). Výzkumník rozhovor vede, klade předem připravené otázky a rozhovor také ukončuje (Švaříček, Šed'ová, 2007). Dle Švaříčka a Šed'ové (2007) trvá takový rozhovor maximálně 70-90 minut.

3.4 Realizace výzkumu

V květnu 2017 byli prostřednictvím sociálních pracovníků osloveni uživatelé AD Jihočeského kraje s žádostí o účast při výzkumu. Osloveno bylo celkem 20 KP, které byly v dané době uživateli jmenované sociální služby. S účastí na výzkumu souhlasilo 7 komunikačních partnerů.

V květnu 2017 byly také stanoveny okruhy otázek. Seznam okruhů otázek je v diplomové práci uvedený jako Příloha č. 1.

Samotné rozhovory s uživateli se konaly v měsíci červnu až říjnu 2017. Rozhovory probíhaly v ubytovacích prostorech jednotlivých uživatelů AD. Schůzka byla domluvena předem a uživatel s ní souhlasil. Schůzka byla vždy domluvena s ohledem na potřeby respondenta (např. hlídání dětí atp.). Byl předem stanoven i časový harmonogram schůzky. Schůzky byly plánované s časovou dotací maximálně 90 minut.

Všechny rozhovory byly zaznamenány na diktafon v mobilním telefonu a následně doslovně přepsány. Vše uloženo v soukromém archivu autorky diplomové práce.

Všechny rozhovory byly analyzovány pomocí otevřeného kódování. Dle Hendla (2017) je analýza dokumentů poměrně dlouhodobým procesem. Přepsaný rozhovor je potřeba pro lepší pochopení několikrát přečíst (Hendl, 2017). Během otevřeného kódování je text rozhovoru rozdělen na jednotky, kterým jsou přiřazeny určitá jména neboli kód (Švaříček, Šed'ová, 2007). Výzkumné otázky tvoří jakési síto pro otevřené kódování (Švaříček, Šed'ová, 2007). Dle Miovského (2006) umožňuje otevřené kódování rychlejší a snadnější analýzu získaných dat. Získaná data byla analyzována pomocí vytváření trsů (Miovský, 2006). Dle Miovského (2006) slouží tato metoda k tomu, abychom shromáždili a rozřadili určité výroky do skupin. Například do skupin dle určitých jevů, případů a míst (Miovský, 2006). Tyto trsy vznikají na základě podobnosti mezi jednotlivými výroky (Miovský, 2006).

3.5 Etika výzkumu

Dle Švaříčka a Šed'ové (2007) patří otázky etiky výzkumu neodmyslitelně ke každému výzkumu. Každý výzkumník musí při prezentaci výsledků výzkumu, myslet na práva respondentů (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Základními principy účasti při výzkumu je:

- Dobrovolnost účasti a neškodnost
- Anonymita a důvěrnost
- Odhalení
- Analýza dat a obsah zprávy (Hendl, 2017).

Dle Švaříčka a Šed'ové (2007) jde hlavně o:

- Důvěrnost – výzkumník nemůže zveřejnit data, k jejichž zveřejnění nezískal oprávnění od respondenta (Švaříček, Šed'ová, 2007). Dále musí být zachována anonymita respondenta (Švaříček, Šed'ová, 2007).
- Poučený souhlas – respondent souhlasí s účastí na výzkumu, což potvrdí buď podepsáním formuláře, nebo souhlasným prohlášením na diktafon (Švaříček, Šed'ová, 2007).
- Zpřístupnění práce účastníkům výzkumu – zpřístupnění získaných závěrů práce všem účastníkům výzkumu (Švaříček, Šed'ová, 2007).

KP se mohli svobodně rozhodnout, zda se výzkumu zúčastní. Výzkum využitý v mé diplomové práci proběhl s písemným souhlasem všech účastníků výzkumu (Příloha č.

2). Přepisy rozhovorů a údaje o účastnících výzkumu jsou uloženy v uzamykatelném archivu. Všem účastníkům jsem sdělila důvod konání výzkumu, informovala je o způsobu využití rozhovorů a možnosti seznámení s výsledky výzkumu. Jména všech účastníků byla změněna na čísla KP. Tím je zabezpečena jejich anonymita. Účastníci výzkumů dostali jako poděkování za účast při výzkumu drobné hračky pro děti a kávu.

4 VÝSLEDKY

4.1 Výsledky rozhovorů s uživateli azylového domu

V této části diplomové práce jsou předloženy výsledky rozhovorů s uživateli AD. Na počátku rozhovorů jsem zjišťovala základní anamnézu KP. Tyto poznatky znázorňuje tab. č. 2.

Tab. č. 2. Základní údaje z anamnézy uživatelů

KP	Pohlaví	Věk	Vzdělání	Stav	Počet dětí v AD	Počet pobytů v AD
1	žena	27	Základní	Svobodná	4	3
2	žena	34	Základní	Vdaná	3	3
3	žena	27	Základní	Svobodná	2	3
4	žena	22	Základní	Svobodná	5	1
5	žena	32	Základní	Rozvedená	5	3
6	žena	22	Základní	Vdaná	4	2
7	muž	41	Střední	Rozvedený	2	2

Zdroj: Vlastní výzkum

KP bylo 7, přičemž šest z nich bylo ženského pohlaví, v jednom případě se jednalo o muže. Věk KP je 22-41 let. Pouze dva KP (1 a 7) jsou v AD samy s dětmi, tři KP (3, 4, 5) jsou v AD s partnerem a dva KP (2 a 6) žijí v AD s manželem.

KP 1: „Je mi 29 let. Mám 4 děti. Klukovi je 6,5, holce jsou 4 roky, Brunovi je 1,5 a Ilonce je 14 dnů. Mám partnera ve výkonu trestu. Mají ho pustit v lednu. Moc se na něj těšíme. Proto jsem si žádala o ubytování tady a v Českém Krumlově, protože je to pro celý rodinu. Až ho pustí tak se nastěhuje sem za náma. Míša má jít do první třídy a mám další dítě. Je toho moc najednou. Jsem z toho úplně hotová. Já mám pouze základní vzdělání. Učila jsem se dobře. Dělal jsem střední školu. Obor administrativní pracovník, ale ve druháku jsem toho kvůli přítelovi nechala.“

KP 2: „Jsem vdaná. Je mi 34 let. Bydlím tady s manželem a se 3 dětma. Za měsíc se mi má narodit další. Mám jenom základní vzdělání, ale manžel je vyučený zedník.“

KP 3: „Mně je 27 a přítel je o 3 roky mladší. Jsem svobodná. Tady na azylu jsem s přítelem a s našima 2 dětma. Teď jsem znovu těhotná. Dítě jsem nechtěla, ale nemám peníze na potrat, tak si ho asi nechám. Můj přítel pracuje. Dcera tady chodí do školy a syn do azylové školky. Jsme rádi, že tu můžeme být spolu. Vzdělání máme oba základní.“

Já jsem byla těhotná, tak jsem musela ze školy odejít a přítele vyhodily ze školy na konci třetího. Těsně před závěrečkama.“

KP 4: „Mně je 22 a přítelovi je 24 let. Vzdělání máme oba základní. Já jsem byla v 16 těhotná a přítel se šel hned po základce zaevidovat. My jsme se sem přestěhovali z Prahy z ubytovny. OSPOD mi řekla, že pokud si nenajdeme něco jiného, tak že nám sebere děti. Jenže já nemůžu za to, že tam sousedi pijou a fetujou. Já nepiju a nefetuju a sousedy si nemůžu vybrat. Tak jsme si museli podat žádost o bydlení v AD. Dostali jsme se sem asi po 3 měsících. Měli jsme podáno hodně žádostí, ale jak jsme velká rodina, tak nám všude řekli, že se k nim nevejdeme. Já tu bydlím s přítelem a s pěti dětma. Nejstaršímu je 6 a nejmladšímu je 8 měsíců. Teď jsem zjistila, že jsem zase těhotná. Chci to dát pryč, tak snad seženu peníze na potrat. I OSPOD mi říkala hned po tom čtvrtém, že bych měla myslet na to, že čím víc dětí budeme mít, tím hůř budeme hledat ubytování. Takže to šestý už chci fakt dát pryč.“

KP 5: „Je mi 32 let a mám 5 dětí. Jsem rozvedená. Můj bejvalej mně mlátil a týral, ale táta byl pro děti dobrej. Já mám 5 dětí. 3 kluky a 2 holky. Mám základní vzdělání. Po základce jsem se šla hned zaevidovat. Nejstarší dvě holky mám s bývalým přítelem. Ten je teďka ve výkonu trestu. Na holky mi neplatí. Potom jsem se vdala a s mým bejvalým mám 3 kluky a jednu holku. Všechny mají jeho příjmení, jenom holka ne. Tvrdí, že není jeho, ale je. Čí by byla, že jo.“

KP 6: „Je mi 22 let. Manželovi je 38. Jsem vdaná. Já jsem Polka a můj manžel je Slovák. Mám 4 děti. Samý holky. Teď jsem znovu těhotná. Manžel rozhodl, že jestli to bude zase holka, tak jí dáme k adopci. Další holku už nechceme. Všechny moje děti se narodily na Slovensku. Jsou to Slováci. Máme oba jenom základku.“

KP 7: „Mám 2 dcery a potom ještě 1 kluka z prvního manželství. Mám dvě dcery. Jedný je 12 let a druhý budou 2 roky, klukovi je 9. Jejich máma od nás utekla v lednu. Od té doby se o ně starám sám. Z AD v Hradci Králové mám přítelkyni, ale ta je zatím tam. Jinak jsme jenom my čtyři. Jsem vyučený opravář zemědělských strojů.“

Jak dále ukazuje tab. č. 2, čtyři KP (1, 2, 3 a 5) jsou v AD již potřetí, jeden KP (4) je v zařízení poprvé a dva KP (6 a 7) jsou v AD podruhé.

KP 1: „V azylu jsem byla 2x. Jednou v Kostelci, to když jsme byli s přítelem rozejitý. To jsem tam byla s dětma asi 2 měsíce. Pak si pro nás přijel. A když ho zavřeli, tak jsem byla 4 měsíce v Českých Budějovicích v azylu.“

KP 2: „Já jsem byla s dětma na azylu v Třebíči Tam jsem byla asi 8 měsíců. Pak se nám povedlo sehnat byt v Pelhřimově, ale asi po roce a půl jsme o něj přišli. Měli jsme tam dluhy na nájmu. Odtud jsem šla do té Ostravy a tam jsem byla skoro 2 roky a teď jsem tady u vás.“

KP 3: „Jsme tady už podruhé. Poprvní jsem sem šla z azyláku v Humpolci. Tam se mi narodila nejmladší dcera. Bylo to tam jen pro matky s dětmi. Tam jsem byla skoro rok. S přítelem jsme se po porodu domluvili, že chceme bejt spolu, tak mi moje sociální pracovnice dala kontakt na AD pro rodiny s dětma. Podala jsem si žádost a asi po dvou měsících nás vzali. První pobyt tady trval skoro rok. Potom se přítel odstěhoval kvůli práci do Jihlavy, tak jsem tam šla s dětma na azyl. Tam se mi to nelíbilo, tak jsem asi po dvou tejdnech volala znovu do tohohle AD. Byt byl ještě volnej, tak nás vzali znovu.“

KP 4: „Zatím jsme v azylovém domě nebyli. Máme podaný žádosti v Praze. Tak jak už jsem říkala.“

KP 5: „My jsme bydleli s manželem v pronajatém bytě v Písku Měli jsme u sebe všechny děti. Jenže pak mně začal mlátit, kdykoli se opil a neustále mi předhazoval, že holka není jeho. Začal pít čím dál tím víc. A taky mě víc a častěji mlátil. Nakonec mi OSPOD řekla, že bych od něj měla odejít. Zařídila mi azyl ve Veselíčku. Tam jsme byli více než půl roku. Pak jsme se museli odstěhovat. Museli jsme se odstěhovat kvůli porušení toho jejich řádu. Nesehnala jsem pro nás byt, takže jsem musela přes OSPOD dát děti do dobrovolného pobytu ve schovánku. Měla jsem u sebe jenom toho malýho, takže nás u sebe nechal bydlet strejda. Do tý ulice, jak bydlí strejda, chodí charita Písek. Když jsem s nima mluvila, jako s těma sociálníma pracovníci, tak jsem jí říkala, proč u sebe nemám děti. Slíbily mi, že mi s tím bydlením pomůžou. Jenže sehnat pro tolik lidí bydlení, je těžký. Chvilku to trvalo, než mi našli tady ten azyl. Chtěla jsem mít děti u sebe. Já jsem byla v děcáku taky a vím co to je.“

KP 6: „Jo byla jsem v tý Plzni. Byla jsem tam s dětma asi těch 5 měsíců. A teď jsem tady.“

KP 7: „*Já jsem bydlel s dětma v AD Veská. Je to dětský krizový centrum a u toho mají azylák. Tam mi končila smlouva. Od jedné spolubydlící jsem se dozvěděl o dalších azylových domech, tak jsem si podal žádost a byli jsme přijati.*“

Tab. č. 3 popisuje důvody, proč rodině byla poskytnuta sociální služba – AD.

Tab. č. 3: Důvody ubytování v AD

Komunikační partner	Důvod ubytování v AD
1	Nevhodné bydlení
2	Obnovení rodinných vztahů
3	Obnovení rodinných vztahů
4	Nevhodné bydlení
5	Domácí násilí
6	Nevhodné bydlení
7	Ztráta bydlení

Zdroj: Vlastní výzkum

Dle výzkumu tři KP vyhledali bydlení v AD kvůli nevhodnému bydlení (1, 4 a 6).

KP 1: „*Já jsem s dětma bydlela ve Vimperku v takový vybydlený bytovce. Majitelka po nás chtěla hrozný prachy. Přitom jí měli odpojit vodu a elektriku. Moje OSPOD mi řekla, že si mám najít něco jinýho, že to tam není vhodné pro děti a už vůbec ne pro miminko.*“

KP 4: „*Museli jsme se vystěhovat z ubytovny kvůli OSPOD. Řekla, že nám jinak sebere děti. Bydleli jsme na ubytovně v Praze. Měla jsem podanou žádost o azyl pro matky s dětmi v Praze, ale žádost už tam mám více než 6 měsíců a zatím se vůbec neozvali.*“

KP 6: „*Než jsme šli bydlet k mámě, tak jsme bydleli v takovým starým baráku. Byly tam štěnice. Netekla tam voda. Nefungoval záchod. Museli jsme chodit na záchod do vany. Navíc ta vana byla pro víc bytů dohromady. Když jsem chtěla děti vykoupat, tak jsem to tam musela celý vydrbat. Potom nám někdo řekl, že ta jedna ženská, se kterou jsme měli tu vanu společnou, tak je nakažená. Že má Aids, nebo syfilis. Tak jsme sbalili věci a děti a šli k mámě. Ta nám nedovolila si ty věci vzít do bytu, tak jsme to všechno museli vyhodit. Máma nás tam pár tejdnu nechala bydlet, ale potom nás tam už nechtěla, tak*

jsem s dětma šla do azylu v Plzni. Tam jsem byla asi 4 měsíce. Pak mi řekli, že se musím odstěhovat. Dali mi kontakt na vás. Tak jsem si podala žádost. Nechali nás tam, dokud jste nás nevzali vy.“

Další dva KP (2 a 3) vyhledali bydlení, proto aby mohla být celá rodina pohromadě.

KP 2: „Já jsem bydlela s dětma v Ostravě na charitě a můj manžel tam bydlel na ubytovně. Chodil tam za náma. Tam na tý charitě to bylo jenom pro matky s dětma. Bylo to tam dobrý. Byla jsem tam skoro 2 roky. Potom už mi nemohli prodloužit smlouvu, tak jsem musela jít někam jinam. Taký jsme si s manželem říkali, že bysme mohli bejt spolu. Je to tady pro celý rodiny.“

KP 3: „S přítelem jsme se po porodu dcery domluvili, že chceme bejt spolu, tak mi moje sociální pracovnice v azylu dala kontakt na další azyly, kde je to pro celý rodiny. Podala jsem si žádost a asi po dvou měsících nás vzali. První pobyt tady trval skoro rok. Potom se přítel odstěhoval kvůli práci do Jihlavy, tak jsem tam šla s dětma na azyl. Tam se mi to nelíbilo, tak jsem asi po dvou tejdnech volala znovu do tohohle AD. Byt byl ještě volnej, tak nás vzali znovu.“

Pouze KP 5 vyhledal ubytování v AD, aby unikl domácímu násilí ze strany manžela.

KP 5: „My jsme bydleli s manželem v pronajatém bytě v Písku. Měli jsme u sebe všechny děti. Jenže pak mně začal mlátit, kdykoli se opil a neustále mi předhazoval, že holka není jeho. Začal pít čím dál tím víc. A taky mě víc a častěji mlátil. Nakonec mi OSPOD řekla, že bych o něj měla odejít. Zařídila mi azyl ve Veselíčku. Tam jsme byli více než půl roku. Pak jsme se museli odstěhovat. Museli jsme se odstěhovat kvůli porušení toho jejich řádu. Nesehnala jsem pro nás byt, takže jsem musela přes OSPOD dát děti do dobrovolného pobytu ve schovánku. Měla jsem u sebe jenom toho malýho, takže nás u sebe nechal bydlet strejda. Do tý ulice, jak bydlí strejda, chodí charita Písek. Když jsem s nima mluvila, jako se těma sociálníma pracovnícemi, tak jsem jí říkala, proč u sebe nemám děti. Slíbili mi, že mi s tím bydlením pomůžou. Jenže sehnat pro tolik lidí bydlení, je těžký. Chvilku to trvalo, než mi našli tady ten azyl. Chtěla jsem mít děti u sebe. Já jsem byla v děcáku taky a vím co to je.“

KP 7 vyhledal bydlení v AD kvůli ztrátě bydlení.

KP 7: „Když jsme se s partnerkou poznali, tak jsme bydleli ve služebním bytě v Ústí. Dělal jsem u technických služeb. Tam jsem pracoval asi 6 let. Potom mně vyhodili. O

byť jsme teda přišli. Od té doby se partnerka s dětma stěhovala z jednoho azyláku do druhýho. Já jsem bydlel na ubytovnách podle toho, kde jsem měl zrovna práci. Moje bývalá partnerka byla s dětma v azylové domě ve Slaviči. Já jsem tam za nima jezdil na víkendy. Jako otec dětí jsem tam mohl. Když partnerka utekla, tak jsem dal výpověď a nastěhoval jsem se do Slaviče za dětma.“

Důležitým faktorem při hledání bydlení je finanční zajištění rodin. Finanční zajištění rodin před nástupem do AD znázorňuje tab. č. 4.

Tab. č. 4. Finanční zajištění rodin před nástupem do AD

KP	1	2	3	4	5	6	7
Druh příjmu							
Dávky HN		X	X	X	X		
Invalidní důchod	X						
Rodina	X		X				
Dávky SSP	X	X	X	X	X		X
Příjem ze závislé činnosti		X	X				

Zdroj: Vlastní výzkum

Z tab. č. 4 vyplývá, že pouze čtyři KP (2, 3, 4 a 5) pobírali před nástupem do AD dávky pomoci v hmotné nouzi.

KP 3: *„My jsme měli všechno vyřízený. Na to já si dávám pozor. Přítel měl vejplatu. Pak jsme jí museli dát do dávek a pak jsme si museli sami platit bydlení.“*

KP 4: *„My máme vyřízený dávky. Přítel je zrovna vyřazený z pracáku, protože nepřišel, kdy měl, takže máme teď peněz míň.“*

Pouze KP1 je příjemcem invalidního důchodu.

KP 1: *„Mám částečnej invalidní důchod.“*

Pouze dvěma KP (1 a 3) vypomáhá s finančními prostředky rodina.

KP 1: *„Když jsme bydleli v Českých Budějovicích. Můj přítel vždycky dělal, takže peníze domů přinesl. Měli jsme jich dost. Půjčovala jsem rodičům i ségře. Ted' nemám nic. Ted' zas půjčujou oni mně.“*

Téměř všichni KP (1, 2, 3, 4, 5 a 7) pobírali dávky státní sociální podpory.

KP 1: *„Neměla jsem vyřízený dávky hmotné nouze, brala jsem jenom malej rodičák, přídavky.“*

KP 5: *„Já jsem pobírala jenom rodičák a přídavky na malýho. Na děcka je bral ten děcák.“*

Pouze dva KP (2 a 3) měli k dispozici výplaty.

KP 2: *„Manžel v Ostravě dělal, takže ještě máme jeho vejplatu.“*

KP 3: *„Přítel měl vejplatu. Pak jsme jí museli dát do dávek a pak jsme si museli sami platit bydlení.“*

Pouze KP 6 před nástupem do AD nepobíral žádné dávky.

KP 6: *„Já jsem tenkrát nebrala nic, tak mi v azylu v Plzni i rostly dluhy na nájmu. Potom mi to tam sociální pracovnice z toho azylu nějak vyřídila. Já vůbec nevím, jak se to dělá. Sama bych to nezvládla.“*

Tab. č. 5. Výhody, které spatřují uživatelé při ubytování v AD

KP	1	2	3	4	5	6	7
Výhody							
Vhodné bydlení	X		X	X			
Teplá voda a topení	X			X		X	
Spokojenost OSPOD	X						
Prevence bezdomovectví	X	X					X
Udržení rodiny pohromadě		X	X		X	X	X
Materiální pomoc		X	X	X	X	X	
Vybavení ubyt. prostoru			X	X		X	
MŠ				X	X	X	
Volnočasové aktivity				X			
Vyřízení dávek		X			X	X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Tab. č. 5 znázorňuje, jaké výhody spatřují uživatelé při ubytování v AD. Tab. č. 6 uvádí, jaké nevýhody spatřují uživatelé při ubytování v AD.

KP 1, 3 a 4 pokládají za výhodu ubytování v AD zajištění vhodného ubytování.

KP 1: „*Máme tady hezkej byt.*“

KP 1, 4 a 6 spatřují výhodu ubytování v AD v topení a tekoucí vodě.

KP 1: „*Nejsou tu myši jako v Krumlově. Všechno tady funguje. Teče teplá voda a je tu teplo.*“

KP 6: „*Je tu teplo a teče voda, tak jsme moc spokojený.*“

KP1 vidí výhodu ubytování v AD ve spokojenosti pracovnice SPOD s ubytováním klientky.

KP 1: „*OSPODka je spokojená. Naše bydlení se jí líbí a nám taky.*“

KP spatřují ubytování v AD jako prevenci bezdomovectví.

KP 1: „*Azylový bydlení je takový východisko z nouze. Já bych sama teď byt neutáhla. To jako finančně. Mám spoustu dluhů a půjčku mi nikdo nedá.*“

KP 2: „*Neměla jsem pro ně žádný bydlení. Zůstala bych na ulici, kdyby tady ty azyly nebyly a moje děti by byly v děčáku.*“

KP 7: „*Jinak bysme byli na ulici. Teda já a děcka v ústavu. Nechci, aby nás rozdělili.*“

KP 2, 3, 5, 6 a 7 spatřují výhodu v udržení rodiny pohromadě.

KP 2: „*Hlavní výhodou je, že tady můžu bejt s manželem a dětma všichni dohromady. Je to tady pro celý rodiny.*“

KP 6: „*Jsem moc ráda, že je to tady pro celý rodiny. Když jsem byla na azylu v Plzni, tak jsem to tam sama s dětma moc nedávala.*“

KP 2, 3, 4, 5 a 6 vidí jako výhodu v ubytování v AD poskytování materiální pomoci.

KP 2: „*Když jsme neměli peníze, tak mi dali nějaký jídlo, tak to mi taky hodně pomohlo. Jo a sehnali mi věci na miminko, tak to bylo taky dobrý.*“

KP 4: „*Taky nám tady pomůžou, třeba když nemáme Sunar, nebo plýnky. Nebo jídlo pro děti a tak.*“

KP 6: „*Když nám tady dojde jídlo, tak si řeknem ředitelce nebo Vám a vždycky něco dostanem. Nebo když nemám boty pro kluky, tak se mi je snaží sehnat. To samý s oblečením.*“

KP 3, 4 a 6 spatřují jako výhodu ubytování v AD ve vybavenosti ubytovacích prostorů v AD.

KP 3: „*Já třeba nemám peřiny, nebo nádobí. Tady je všechno. Máme na bytě vlastní kuchyň, lednici, postele, skříně. Je tu všechno. Jinak bysme neměli nic.*“

KP 4: „*Všichni mají svoji postel a peřinu. Mám kde vařit, kde mít jídlo.*“

KP 6: „*No my nemáme vůbec nic. Žádný věci. Museli jsme je vyházet kvůli štěnicím. Tady máme všechno.*“

Další KP (4, 5 a 6) spatřují výhody v existenci MŠ v AD.

KP 4: „*Jo. Líbí se mi, že tady mají svoji školku, takže můžu aspoň 2 nebo 3 nejstarší dát do školky.*“

KP 5: „*Líbí se mi, že tu mají školku pro malý děcka. Takže je tam můžu donést a v klidu si uklidit, nebo si dát kafe. Bejt doma jenom s tím malým je v pohodě. Starší děcka jsou ve škole, takže mám klid pro sebe.*“

KP 6: „*Kluci, ty nejstarší chodí do školky. David by měl jít příští rok do školy, ale jak nikam nechodil, tak nic neumí. Neumí ani česky. Pořád mluví cikánsky. Proto jsem chtěla, aby do té školky chodil, ale učitelka říkala, že si tam stejně hraje jenom s bratrem a mluví mezi sebou cikánsky.*“

Pouze KP 4 spatřuje výhodu ubytování v AD ve volnočasových aktivitách, které AD pořádá pro děti a rodiče.

KP 4: „*Dobry jsou taky ty akce, který dělá azylák pro děti a někdy i pro nás.*“

KP 2, 5 a 7 spatřují výhodu ve vyřízení sociálních dávek.

KP 7: „*V azylovým domě je dobrý to, že mi sociální pracovnice pomůžou se všema papírama. Sám bych asi ty dávky nevyřídil. Taky asi podání nových žádostí o dávky hmotný nouze by pro mě bylo složitý. Tak asi tohle je pro mě ta nejdůležitější pomoc.*“

Tab. č. 6. Nevýhody, které spatřují uživatelé při ubytování v AD

KP	1	2	3	4	5	6	7
Nevýhody							
Soužití s nepřizpůsobivými uživateli	X	X				X	X
Zákaz návštěv		X	X	X	X		
Dodržování pravidel			X	X			
Lokace AD – malá obec				X			
Vzdálenost příbuzných						X	

Zdroj: Vlastní výzkum

KP 1, 2, 6 a 7 se nelíbí soužití nepřizpůsobivých uživatelů AD.

KP 1: „Nelíbí se mi, jaký pochybný existence do azylů chodí. Některý maminky, hlavně cigošky jsou fakt špíny. Ale zase některý jsou lepší než bílý. Já jsem taky rómka, ale moje děti jsou vždycky čistý a najedený. To je pro mě to nejdůležitější. Když jsem je chtěla, tak se o ně taky musím postarat. Přestala jsem kvůli tomu i kouřit, jen aby děti měli všechno, co potřebujou.“

KP 7: „Myslím si, že azyláky jsou dobrý pro lidi, který si některý věci neumí vyřídit sami. Pracovnice jim s tím pomůžou, nebo aspoň poradí. Měly by jim teda poradit i na úřadu práce a tak, ale to se moc nestává. Vrazí vám formuláře do ruky a řeknou, že až to vyplním, tak to mám přinýst. Jenže ty lidi se v tom vůbec nevyznají. Takže jsou rádi, že jim s tím někdo pomůže. Blbý je, že bydlíte s někým v azyláku, potom jdete do jinýho a ty stejný lidi jsou tam taky. A to odcházeli z azylovýho domu třeba do podnájmů, jenže si byt neudrželi, tak jsou zase tam. Některý lidi v azylákách neumí nic. Nevyřídí si nic a nejsou schopný se postarat ani o děti. Nezajistí si pro ně jídlo a potom jsou závislí na pomoci jiných uživatelů, nebo azyláku.“

Další čtyři KP (2, 3, 4 a 5) nesouhlasí se zákazem návštěv, který je součástí domovního řádu AD.

KP 3: „*Taky mi vadí, že si sem nemůžu vzít mámu, tátu a bráchy. Ráda bych si je sem třeba na tejdén vzala, abych jim ukázala, jak ted' bydlíme.*“

KP 5: „*Nelíbí se mi, že sem nesmí návštěvy. Chtěla bych se pochlubit, jak ted' bydlím. Mám to tu pěkný. Tak dávám aspoň fotky na facebook. Taky se mi nelíbí, že se nemůžeme scházet v bytech.*“

KP 3 a 4 se nelíbí nastavená pravidla domovního řádu AD ohledně alkoholu, kouření a také ranního vstávání.

KP 3: „*Na azylech mi vadí, že si nemůžeme dělat, co chceme. Musíme chodit kouřit ven a přítel si tady nemůže dát ani pivo.*“

KP 4: „*Nelíbí se mi, že tady musíme ráno brzy vstávat. Pak se mi nelíbí, že musíme chodit kouřit ven.*“

Pouze KP 4 se nelíbí umístění azylového domu v malé obci.

KP 4. „*Vadí nám i to, že nejsme v Praze a manžel si tady nemůže najít přivýdělek. V Praze šel vždycky na melouch a nějaký peníze donesl. Tady to nejde. Oni by ho tady vzali, ale jenom na smlouvu a to nechcem. Taky se mi nelíbí bydlet na vesnici. Já jsem zvyklá na Prahu. Tady třeba jdete po ulici a nikoho tam nepotkáte.*“

KP 6 vadí velká vzdálenost od příbuzných.

KP 6: „*Máme to moc daleko za rodičema. Bereme tady míň peněz než v tý Plzni. Nevím proč. Ta ženská na pracáku říkala, že je to tím, že je manžel vyhozenej z pracáku, ale to už byl předtím a brali jsme víc. Taky je v Plzni ještě jedna dávka. Živobydlení. Když jsem se na to tady ptala, tak mi říkali, že žádná taková dávka není. Tak jsem volala do Plzně a tam mi taky řekli, že nic takovýho není. Ale já jsem to tam brala.*“

Tab. č. 7. Změny v životě KP po nástupu do AD

KP	1	2	3	4	5	6	7
Změny							
Vhodné bydlení	X			X	X		X
Výchova dětí	X						
Udržení rodiny pohromadě		X	X		X		
Vlastní kuchyň		X					
Vlastní koupelna		X					
Docházka do MŠ			X	X	X	X	
Těhotenství			X	X		X	
Zvýšení hygieny						X	
Noví lidé							X
Nové prostředí							X
Stabilizace fin. situace							X
Změna ZŠ		X	X		X		

Zdroj: Vlastní výzkum

Tab. č. 7 ukazuje, jakým způsobem se změnil život KP po nástupu do AD.

Čtyři KP (1, 4, 5 a 7) pokládají za změnu ve svém životě v nalezení vhodného bydlení.

KP 1: „*Náš život se změnil v tom, že máme hezkej byt. Nejsou tu myši jako v Budějovicích. Všechno tady funguje. Teče teplá voda a je tu teplo. OSPOD je spokojená. Naše bydlení se jí líbí.*“

KP 7: „*Tady máme větší byt. Mám ložnici sám pro sebe. Holky spí v obýváku. Takže se mi dobře spí. Mám více soukromí.*“

KP 1 vidí změnu ve výchově dětí.

KP 1: „*Je lehčí v takových podmínkách vychovávat děti. Celkově jsem se jako zklidnila. Máme tady klid.*“

KP 2, 3 a 5 vidí změnu ve spojení rodiny.

KP 2: „*Změnilo se to, že s manželem bydlíme dohromady. Aspoň mi pomůže s dětma. Von Beatku tak rozmazlil, že je na něm závislá.*“

KP 5: „*No mám konečně děti u sebe. Nemusí bejt v tom děcáku. I OSPOD je se mnou celkem spokojená. Můj byt se jí líbil. Měla jsem i hezky uklizeno.*“

KP 2 spatřuje výhodu v tom, že má k dispozici vlastní kuchyň a koupelnu.

KP 2: „*Mám tu kuchyň pro sebe, takže můžu vařit, kdy chci a co chci. Taky máme svoji koupelnu to jsme taky jinde neměli.*“

KP (3, 4, 5 a 6) spatřují změnu také v tom, že jejich děti začaly chodit do MŠ v AD.

KP 3: „*Synovi ve školce jídlo nechutná, tak tam skoro nejí. Pak když přijde domů, tak by snědl i kastrol, ale ve školce se mu moc líbí. Chtěl by chodit i o víkend. V sobotu ráno se mně ptá, jestli dneska půjde do školky. No, chodil by pořád, kdyby mohl.*“

KP 6: „*Kluci, ty nejstarší chodí do školky. David by měl jít příští rok do školy, ale jak nikam nechodil, tak nic neumí. Neumí ani česky. Pořád mluví cikánsky. Proto jsem chtěla, aby do tý školky chodil, ale učitelka říkala, že si tam stejně hraje jenom s bratrem a mluví mezi sebou cikánsky. Tak nevím, co s ním.*“

3 KP (3, 4 a 6) nastala změna s nástupem do AD v dalším těhotenství.

KP 3: „*No a s přítelem jsem tady otěhotněla. To dítě už jsme nechtěli, protože pro 5 člennou rodinu se blbě shání byt. Jenže jsme neměli peníze na potrat. Tak si ho nechám. Přítel už se na něj těší. Ten si to chtěl od začátku nechat.*“

KP 4: „*V našem životě se toho změnilo hodně. Máme s přítelem pokoj sami pro sebe, takže máme víc toho.... No vždyť víte sexu. Taky jsem z toho zase těhotná .*“

KP 6 spatřuje změnu ve zvýšené hygieně svých dětí.

KP 6: „*No teď koupu děti každé den. Pořád tady teče teplá, tak to využíváme.*“

Pouze KP 7 spatřuje změnu v novém prostředí, v nové skupině lidí a ve stabilizaci finanční situace.

KP 7: „*Mám vyřízené všechny dávky, takže jsem klidnější. Nemůže se mi stát, že bych byl bez peněz a neměl dětem co dát k jídlu. Nemusím se tolik bát o bydlení. Na nájem budu mít.*“

3 KP (2, 3 a 5) prožívají změnu prostřednictvím nové ZŠ pro jejich děti.

KP 2: „*Dcera změnila školu. Nejdřív tam měla problémy, protože v Ostravě se učili jinou metodou čtení. Učili se po písmenkách. Tady to čtou po slabikách. Je to na ní těžký. Má nějakou poruchu učení.*“

KP 3: „*Klárce se zase líbí ve škole. A to jsem moc ráda, protože toho jsem se bála. Učitelka říkala, že se mám rozhodnout, jestli jí nevrátit zpátky do školky, že jí to moc nejde. Mně se nechce a Klárka taky nechce, tak tam zůstane.*“

V tab. č. 8 je uvedeno jakým způsobem vnímají jednotliví KP rizika, která jsou spojená s migrací v rámci AD.

Tab. č. 8. Rizika migrace v rámci AD

KP	1	2	3	4	5	6	7
Rizika migrace							
absence stabilního prostředí	X				X	X	
Častá změna školských zařízení	X				X		
Jiné způsoby práce v rámci ÚP					X		
Závislost na pomoci	X		X	X	X	X	X
Žádná rizika		X					

Zdroj: Vlastní výzkum

Tři KP (1, 5 a 6) si uvědomují, že časté stěhování není dobré pro dospělé ani pro děti.

KP 1: „No to musí bejt pro ty lidi, a hlavně pro ty děti strašný se pořád takhle po roce stěhovat. Nemají pak žádněj domov.“

KP 5: „Já vím, že je to takovej kolotoč s těma azylama, ale mně nic jinýho nezbejvá. Abych dostala byt, tak bych musela dát děti někam pryč. A to už pro ně nechci. Možná je blbý pro děti furt to stěhování.“

KP 1 a 5 vidí jako riziko časté změny školských zařízení.

KP 1: „Ty děti musí bejt strašně zmatený, když jsou pokaždý v jiný škole a v jiným městě a tak.“

KP 5 vidí jako riziko různé způsoby práce v rámci Úřadů práce.

KP 5: „*Jo a taky jinej pracák. Musím si vždycky někam jinam přestěhovat dávky. Abych to neměla daleko. Každěj pracák vyplácí jinak. Tak, než si na to člověk zvykne.*“

Šest KP (1, 3, 4, 5, 6 a 7) si uvědomuje prohlubování závislosti na pomoci sociálních pracovníků.

KP 3: „*Když se stěhuju na jinej azyl, tak jsou tam většinou pořád stejný lidi. Takže si myslím, že dostat byt a udržet si ho, není jednoduchý. Těm lidem venku nikdo nepomůže. Pak se jim něco posere ohledně dávek, jednou nezaplatí nájem a už jsou zase zpátky na azylu. Sociálních bytů je málo, takže kam mám jako jít? Taky když bych měla nějaký byt, tak zase nemám žádné vybavení. Kam bych dala děti? Vždyť nemám ani peřinu, nic.*“

KP 4: „*Myslím si, že některý rodiny se budou stěhovat z jednoho azyláku do druhýho celej život. Musí je pořád někdo popostrkovat a říkat jim co mají dělat. Na co mají nárok a jak to vyřídit. V Praze tohle dělala armáda spásy a charita. Chodili k nám na ubytovnu a pomáhali nám, ale to asi všude není. Takže když už seženou byt, tak jim dlouho nezůstane. Někdo si neumí zařídit dávky a tak, takže jsou radši někde, kde jim s tím pomůžou.*“

KP 7: „*Myslím si, že azyláky jsou dobrý pro lidi, který si některý věci neumí vyřídit sami. Některý lidi v azylákách neumí nic. Nevyřídí si nic a nejsou schopný se postarat ani o děti. Nezajistí si pro ně jídlo a potom jsou závislí na pomoci jiných uživatelů, nebo azyláku.*“

Pouze KP 2 si žádná rizika neuvědomuje. Přitom z jeho odpovědi vyplývá velká závislost na pomoci ze strany poskytovatelů sociálních služeb.

KP 2: „*Kdybych si mohla vybrat, tak bych do azyláku nešla, ale nás je moc a byt nám nikdo nechce pronajmout. Takže mi nic jinýho nezbejvá, když nechci přijít o děti. Na jednom azylu byli štěnice. Museli jsme pak vyhodit všechny věci. Pak jsme museli na charitě shánět jiný. Taky se mi stalo, že se mi tam ztratili nějaký věci. Od té doby si zamykám. Žádný rizika nejsou. Vy myslíte, jako jestli si moc na tu pomoc nezvyknem? To asi ne. Nám pomáhají z charity, ty nám říkají, co máme dělat. Tak když bych potřebovala, tak jim prostě řeknu.*“

Tab. č. 9 ukazuje, zda KP, kteří bydlí v AD, hledají následné bydlení.

Tab. č. 9. Hledání následného bydlení

KP	1	2	3	4	5	6	7
Hledání bydlení							
Ano, reaguji na inzeráty		X	X	X	X	X	X
Ano, žádost o městský či obecní byt		X			X		
Ano, žádost o sociální byt				X	X		
Ano, žádost v jiném AD	X	X	X	X	X	X	X
Ano, ubytování na ubytovnách			X	X	X	X	
Zatím ne	X						

Zdroj: Vlastní výzkum

KP 2, 3, 4, 5, 6 a 7 aktivně reagují na inzeráty v novinách a na internetu.

KP 2: „Bydlení hledáme pořád. Vždycky když jedem do Pelhřimova, tak to máme schůzky s majitelama.“

KP 3: „*Jo, bydlení hledáme všichni. Hledáme ho na internetu a taky koukám v obchodě na inzeráty. Chodí nám taky noviny Jarmark, kde jsou občas nabídky pronájmů.*“

KP 5: „*Bydlení si hledám pořád. Jezdím do Písku a do Českých Budějovic na inzeráty.*“

KP 2 a 5 mají podanou žádost o obecní či městský byt.

KP 2: „*Taky máme podanou žádost o byt v Jindřichově Hradci a tady. Taky jsme si chtěli podat žádost v Pelhřimově, jenže nám řekli, že tam máme dluh na popelnících. Tak že ho máme nejdřív zaplatit. Jinak nám byt nedají.*“

KP 5: „*Taky jsem si tady podala žádost o obecní byt, ale zatím nic.*“

KP 6: „*U města mám sice trvalý bydliště, ale mám u nich dluh, tam si požádat nemůžu. Zkoušela jsem to a řekli mi, že musím nejdřív zaplatit dluh. S městským bytem teda nepočítáme.*“

KP 4 a 5 mají podanou žádost o sociální byt

KP 4: „*V Praze máme zažádáno o sociální byt, ale těch je málo.*“

KP 5: „*Taky jsme si v Budějovicích žádali o sociální byt, ale prej jich je málo. A nemáme u nich trvalý bydliště.*“

Všichni KP mají znovu podanou žádost o ubytování v AD.

KP 1: „*Mám podanou žádost v azyláku v Krumlově, ale tady jste nás vzali dřív.*“

KP 4: „*Mám podaný žádosti v azylovém domě pro matky s dětma. Pak mám podanou žádost o bydlení v armádě spásy v Praze a taky v Jihlavě na azylu.*“

KP 5: „*Mám podanou žádost o azyl v Jihlavě. Taky jsem se ptala těch SOV a OSPOD. Zatím nic. Když jsem chtěla na ubytovnu, tak mi řekli, že mám moc dětí.*“

KP 6: „*Mám znovu podanou žádost v azylu v Plzni. Zatím nic nevyšlo. Zkoušela jsem i charitu a tam mi řekli, že takových lidí, co hledají bydlení, je moc.*“

KP 3, 4, 5 a 6 hledají ubytování na ubytovnách.

KP 4: „*Taky volám pořád na ubytovny, ale to OSPOD nechce. Prej když se vrátím do Prahy na ubytovnu, tak mi vezme děti do ústavu. Já jsem jí řekla, že jak mi sáhne na děti, tak že je po ní.*“

Pouze KP 1 nyní bydlení nehledá. Jeho partner je ve výkonu trestu a KP bude hledat ubytování po jeho propuštění.

KP 1: „Bydlení teď nehledám. Musím tady počkat na přítele. Až ho pustí, tak budeme hledat bydlení. Já bych to fakt sama neutáhla. Tady, když by to bylo nutný, tak mi pomůžou.“

Tab. č. 10 ukazuje, jakému druhu následného bydlení by KP dali přednost.

Tab. č. 10. Druh preferovaného následného bydlení

KP	1	2	3	4	5	6	7
Druh bydlení							
Byt v os. vlastnictví					X	X	X
Pronájem bytu, domu	X	X	X	X	X	X	X
Ubytovna			X	X	X	X	
Sociální byt			X		X		X
Azylový dům	X	X	X	X	X	X	X

Zdroj: Vlastní výzkum

KP 5, 6 a 7 by chtěli získat byt do osobního vlastnictví.

KP 5: „Já bych chtěla byt. Nejlepší 3+1 v Písku, nebo v Českých Budějovicích, ale ty jsou drahý.“

KP 7: „Nejlepší by byl byt v osobním vlastnictví, ale to se mi asi nikdy nepodaří.“

Všichni KP by chtěli získat byt alespoň do pronájmu.

KP 1: „Určitě chceme nějaký pronájem bytu, nebo něco takovýho. Rádi bysme šli za mýma rodičema do Německa.“

KP 4: „Chtěli bysme nějaký pronájem bytu. Jenže to je moc drahý. Na to nám pracák tolik nedá. Navíc jak je nás tolik, tak potřebujem aspoň 2+1. Nemáme ani peníze na kauci. Sociální pracovnice tady z Rybky říkala, že bysme možná na to dostali Mopku. Ale v Praze chtějí třeba 30.000,-. Jako 3 nájmy dopředu. Tolik peněz já nemám. A my jsme už nějaký Mopky dostali, takže nevím, jestli by nám dali znova.“

KP 7: „Určitě bych nechtěl jít s dětma na ubytovnu. Tam bydlí takový ty špinavý a nepřizpůsobivý. Tam bych děti nechtěl vychovávat. Chtěl bych byt 2+1 v podnájmu.“

Čtyři KP (3, 4, 5 a 6) hledají i ubytování na ubytovnách.

KP 3: „Šli bysme i na ubytovnu do Tábora, nebo do Budějovic, ale teď je tam plno.“

KP 5: „Na ubytovnu by mě s tolika dětma nevzali, to už jsem zkoušela.“

KP 3, 5 a 7 mají zájem o sociální byt.

KP 3: „Taky mi máma říkala, že bylo v televizi, že když projde zákon o sociálním bydlení, tak nejdýl za 2 roky musíme dostat byt. Tak snad je to pravda.“

KP 5: „Taky jsme si v Budějovicích žádali o sociální byt, ale prej jich je málo. A nemáme u nich trvalý bydliště.“

Všichni KP mají podané žádosti o ubytování v azylových domech.

KP 2: „Máme podanou žádost o azyl v Jihlavě. Tam je to taky pro rodiny, ale tady jste nás vzali dřív. Tam máme podanou žádost už asi 7 měsíců.“

KP 4: „Máme podanou žádost o azyl pro matky s dětmi v Praze, ale žádost už tam máme více než 6 měsíců a zatím se vůbec neozvali. Přítel by mohl spát u jeho rodičů a já bych byla s dětma v azylu. Pak jsme měli podanou žádost u armády spásy. Tam bysme mohli být i s přítelem, ale tam si vybírají lidi podle toho, jak vypadají, takže taky nic. Volám tam každéj měsíc, ale von mi vždycky řekne, že teď má plno. Nebo mi řekne, že bych stejně neměla na zaplacení, a tak pořád dokola.“

V tab. č. 11 je znázorněno jaké důvody dle KP ztěžují získání vhodného bydlení sociálně znevýhodněným rodinám.

Tab. č. 11. Důvody, které dle KP ztěžují získání vhodného bydlení sociálně znevýhodněným rodinám

KP KP	1	2	3	4	5	6	7
Důvody znevýhodnění							
Národnostní menšina		X	X	X	X	X	
Počet dětí		X	X	X	X	X	
Věk dětí		X				X	
Peníze	X	X		X	X		X
Předsudky majitelů		X	X	X	X	X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Pět KP (2, 3, 4, 5 a 6) pokládá za důvod, který jim ztěžuje, najít vhodné bydlení jejich příslušnost k romské menšině a velký počet dětí.

KP 5: „Myslím si, že majitelům bytů vadí, že by nás tam bylo moc. To máte 6 lidí a ještě možná ten můj přítel. Taky jim vadí, že jsem cikáni.“

KP 6: „Byt nemáme, protože máme moc dětí a ty lidi chtěj tak s jedním, nebo dvěma už velkýma. Taky proto, že je manžel cikán. A taky asi, že jsme cizinci. Mám pořád přízvuk a manžel mluví buď slovensky, nebo cikánsky. Sice máme vyřízený povolení k pobytu, ale ten přízvuk je furt slyšet.“

Dva KP (2 a 6) si myslí, že i věk dětí ztěžuje jednání s pronajímateli bytů.

KP 2: „Taky vadí, že máme malý děti. Možná kdyby byly starší, tak by nám byt dali. Těm moc nechtěj pronajímat.“

Dále pět KP (1, 2, 4, 5 a 7) uvádí, že dalším důvodem je nedostatek peněz.

KP 2: „Ale kdybych měla v ruce 30.000,- tak bych byt měla hned. Do tejdne bych se mohla stěhovat. Ty love mi chybí.“

KP 4: „Taky ty peníze. Z dávek na kauci nenašetřím. Když přítel něco vydělá, tak se nakoupí nějaký jídlo a takový věci a nemáme zase nic.“

KP 7: „Nejvíc mně teď brzdí peníze. Bohužel do práce nemůžu, protože mám malé děti a nemá mi je kdo hlídat. Snad až bude dcera starší a bude chodit do školky, nebo až si najdu nějakou přítelkyni, která by mi děti hlídala, tak možná půjdu do práce. Ale paní na pracáku mi řekla, abych to nedělal, že potom nedostanu živobytí a ani nedostanu na bydlení, takže co bych vydělal, to bych sám zaplatil za bydlení.“

Dalším důvodem, který ztěžuje nalezení vhodného bydlení, jsou dle čtyř KP (3, 4, 5 a 6) předsudky majitelů bytů. Jejich předsudky jsou dány zkušeností s jinými nájemci, kteří byli též příslušníky národnostní menšiny.

KP 2: „Někdy se těm majitelům ani nedivím, když je vidím. Jenže my jsme jiný. Jsme jinak vychovaní. My nejsme žádný cikáni. My jsme Rómové.“

KP 4: „Mají s nima špatný zkušenosti, ale my takový nejsme. My jsme jako jiná třída. Víte, jak to myslím. My jsme lepší.“

KP 6: „Lidi maj s cikánama a s cizincema špatný zkušenosti, proto je nikde nechtějí.“

5 DISKUSE

Cílem této diplomové práce bylo zmapovat důvody, na základě kterých, je pro sociálně znevýhodněné rodiny obtížné nalézt vhodné bydlení. Současně byly koncipovány 2 dílčí cíle. Jedním dílčím cílem bylo zmapovat výhody a nevýhody azylového bydlení z pohledu uživatelů AD. Dalším dílčím cílem bylo zmapovat rizika spojená s migrací rodin v rámci pobytových zařízení.

V Registru poskytovatelů sociálních služeb bylo ke dni 31. 10. 2017 v ČR 216 AD. Dle stejného registru bylo ke dni 31. 10. 2017 v Jihočeském kraji 13 AD. Z toho pouze 4 z nich mají za cílovou skupinu rodiny s dětmi. Dle registru poskytovatelů sociálních služeb je v Jihočeském kraji v AD pro rodiny s dětmi celkem 160 lůžek (Registr poskytovatelů sociálních služeb). Některé rodiny, jak vyplývá z výzkumu, žilo odděleně, protože kapacita v AD pro rodiny je velmi nízká. Některé rodiny to dle výzkumu řeší tak, že matka s dětmi se ubytují v AD pro matky s dětmi a jejich partner či manžel bydlí na ubytovně, nebo u příbuzných. Z výzkumu v diplomové práci i z mé praxe vyplývá, že se většinou jedná o romské rodiny.

Dílčí cíl č. 1: Zmapovat výhody a nevýhody azylového bydlení z pohledu uživatelů AD.

Z výzkumu v diplomové práci vyplývá, že jako největší výhodu spatřují uživatelé AD v udržení rodiny pohromadě. Jako další velkou výhodu spatřují KP v získání materiální pomoci ze strany AD v případě, že se rodina dostane do finanční či materiální nouze. Většina AD je v současné době zapojena do Operačního programu potravinové a materiální pomoci (MPSV, © 2017). Jde o pomoc z Fondu evropské pomoci nejchudším osobám (MPSV, © 2017). Cílem je pomoci odstranit chudobu, přičemž tato pomoc je určena nejohroženějším skupinám obyvatel (MPSV, © 2017). Pomoc spočívá v materiální pomoci, přičemž nejčastěji jde o potraviny, hygienické potřeby, ošacení a další pomoc (MPSV, © 2017). Z potravin jde primárně o konzervy a potraviny s dlouhou trvanlivostí – luštěniny, těstoviny a další potraviny, dále o kojenecká mléka a dětské potraviny – příkrmy, přesnídávky (MPSV, © 2017). Také jsou rodinám distribuovány hygienické prostředky – pleny, mýdla, zubní pasty, základní úklidové prostředky (MPSV, © 2017). Další potravinovou a materiální pomoc neziskovým organizacím pomáhá zajistit Národní potravinová banka. V Jihočeském kraji vznikla Potravinová banka v Českých Budějovicích 7. září 2016 (Selfertová, © 2016).

Selfertová (© 2016) dále uvádí, že cílem Potravinové banky je zdarma získávat přebytky potravin nebo zemědělských produktů z obchodních řetězců a následně je distribuovat potřebným lidem (Selfertová, © 2016). S touto distribucí jim pomáhají poskytovatelé sociálních služeb Jihočeského kraje (Selfertová, © 2016).

Jako další výhody spatřují uživatelé v získání vhodného bydlení. Tyto výhody spatřují hlavně KP, kteří dříve bydleli v nevhodném obydlí. Dle Kuchařové et al. (2015) jde o takové obydlí, které se špatnou nebo žádnou údržbou stalo nevhodné k bydlení, i když dříve k bydlení určeno bylo. Mohou to být takové byty a domy, které jsou hygienicky závadné, vlhké a plné plísní (Kuchařová et al., 2015). V těchto bytech a domech bývá často odpojená elektřina, plyn a někdy i voda. Také v těchto bytech často chybí teplá voda a topí se pevnými palivy. Dle Kozlové (2005) musí být prostředí a materiálně technické zázemí sociální služby takové, aby odpovídalo potřebám a množství uživatelů. Pobytové sociální služby jsou poskytovány v takovém prostředí, které zaručuje důstojnost uživatelům sociální služby, přičemž musí odpovídat standardům kvality sociálních služeb, které vypracovalo MPSV (Kozlová, 2005).

Další výhodou je dle uživatelů AD docházka dětí do MŠ. Některé AD mají ve svém objektu MŠ, která byla zřízena pro děti uživatelů AD. Pro rodiny v hmotné nouzi je návštěva dětí v MŠ finančně velmi náročná. I z těchto důvodů se mnoho dětí předškolního vzdělávání nezúčastňuje. Kaleja (2012) potvrzuje, že předškolní zařízení navštěvují pouze cca dvě pětiny romských dětí. Důvodem je dle Kaleji (2012) nedostatečný počet volných míst v MŠ, špatná finanční situace, vzdálenost bydliště od MŠ.

Jako další výhodu vidí uživatelé AD v prevenci bezdomovectví. Pokud by těmto rodinám nebylo poskytnuto ubytování v AD, mohly by zůstat na ulici a stát se bezdomovci. Azylové bydlení je pro ně, posledním záchytným bodem.

Další výhodou spatřují rodiny v pomoci při vyřizování dávek sociálními pracovníci AD. Z výzkumu vyplývá, že všichni KP pobírají dávky státní sociální podpory, či dávky hmotné nouze. „V azylovém domě je dobrý to, že mi sociální pracovnice pomůžou se všema papírama. Sám bych asi ty dávky nevyřídil. Taký asi podání nových žádostí o dávky hmotný nouze by pro mě bylo složitý. Tak asi tohle je pro mě ta nejdůležitější pomoc.“ Z tab. č. 4 vyplývá, že pouze čtyři KP měli před nástupem do AD vyřízené dávky hmotné nouze. K úhradám za poskytování sociálních služeb v AD se využívá

nejčastěji doplatek na bydlení, který je jednou z dávek hmotné nouze. Z toho vyplývá, že při ukončení pobytu jsou všichni uživatelé příjemci dávek hmotné nouze. Jako výhodu spatřuje jeden KP ve spokojenosti pracovnice OSPOD s ubytováním v AD. Některé rodiny bydlely v naprosto nevhodném bydlení pro výchovu dětí, např. bydlely bez elektřiny, bez topení atd. Z tohoto důvodu doporučila rodině přestěhovat se do jiného bydlení. Protože najít vhodné bydlení pro rodinu není tak jednoduché, uchýlí se do AD, kde jsou bytové podmínky odpovídající standardům kvality sociálních služeb. Kuchařová et al., (2015) uvádí, že rodinám s nezletilými dětmi, které v takových nevhodných podmínkách bydlí, hrozí riziko odebrání dětí a umístění v ústavních zařízeních. I když na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 2011 nemohou být důvodem pro nařízení ústavní výchovy dítěte materiální nedostatky rodiny, zvláště pak špatné bytové poměry rodiny (Kuchařová et al., 2015). Bohužel praxe ukazuje, že ne vždy je výrok Nejvyššího soudu brán v potaz. Některé pracovnice OSPOD navrhuji umístění dětí do ústavní výchovy právě proto, že má rodina materiální problémy. Jde o umístění dočasné. Rodiče, tak získají čas na to, aby zlepšili či vyřešili svou finanční a bytovou situaci.

Dle mého názoru, pokud jsou materiální problémy v rodině dlouhodobé, tak vedou ke vzniku dalších problémů, jako např. nedostatečná, nebo žádná vybavenost dítěte školními pomůckami, nedostatečné nebo žádné svačiny, nezapojování dítěte do školních akcí – plavání, lyžařský výcvik a výlety. Na základě mých zkušeností finanční problémy také zvyšují absenci dítěte ve škole, protože matka nebude riskovat, že si budou zástupci škol OSPOD stěžovat, že dítě nenosí svačiny a školní pomůcky, proto dítě raději nechá doma, nebo s ním jde k lékaři. Po takových absencích děti odmítají znovu nastoupit do školy, protože spolužáci jejich situaci nechápu a těmto dětem se posmívají. To samozřejmě znásobuje vyloučení dítěte mimo kolektiv třídy.

Dalším takovým problémem může být např. vyřazení uživatele z evidence uchazečů o zaměstnání na ÚP. Pokud rodina nemá dostatek finančních prostředků na nákup potravin a léků, tak nemá peníze ani na jízdné. Uchazeč o zaměstnání se tedy nedostaví na sjednanou schůzku. ÚP toto vyhodnotí jako nespolupráci s ÚP a uchazeče sankčně vyřadí z evidence. To však pro rodinu znamená další finanční ztrátu, protože dojde ke snížení dávek hmotné nouze. Dojde ke snížení příspěvku na živobytí i doplatku na bydlení. To může pro rodinu představovat finanční ztrátu ve výši až 2.500,- Kč za měsíc.

Uživatelé této sociální služby spatřují také v ubytování v AD určité nevýhody. Jako největší nevýhodu ubytování v AD spatřují uživatelé v soužití s některými nepřizpůsobivými uživateli. *(Nelíbí se mi, jaký pochybný existence do azylů chodí. Některý maminky, hlavně cigošky jsou fakt špíny. Ale zase některý jsou lepší než bílý. Já jsem teda taky rómka, ale moje děti jsou vždycky čistý a najedený. To je pro mě to nejdůležitější. Když jsem je chtěla, tak se o ně taky musím postarat. Přestala jsem kvůli tomu i kouřit, jen aby děti měli všechno, co potřebujou).* I zde platí, že některé rodiny jsou mnohoproblémové. Pro některé uživatele AD jsou děti vším a podřizují jim veškeré výdaje domácnosti. Děti mají vše, co potřebují. Mají dostatek čistého oblečení, knížky, hračky, dostatek jídla a dostává se jim láskyplné péče rodičů. V bytech je krásně uklizeno. Také však v AD bydlí rodiny, kde dospělí upřednostňují své potřeby, před potřebami dětí. Pro takové rodiče je důležitější mít peníze na kávu a cigarety než to, aby měli děti dostatek jídla či čistého oblečení. Většinou jde o uživatele, kteří vyrůstali v dětských domovech, či v diagnostických ústavech. Soužití takových rodin se potom v AD stává problémové, protože každá z těchto rodin, spatřuje své chování k dětem jako správné.

Také se KP nelíbí zákaz návštěv v AD a nutnost dodržovat pravidla. AD jsou zařízení s mnoha pravidly a omezeními, přičemž tato pravidla a opatření mají připravit klienta na vlastní samostatný život (Vágnerová, 2013). Bohužel někteří uživatelé se stěhují zase do dalších AD. To dokládá i tab. č. 2, kde mimo jiné odpovídají KP na otázku, kolikrát již bydleli v nějakém AD. Pouze jeden KP uvádí, že je v AD poprvé. Dva KP bydlí v AD podruhé a zbývající čtyři KP již jsou v AD potřetí.

Jako další nevýhodu spatřuje jeden KP v umístění AD v malé obci. Jde o KP, který pochází z velkoměsta.

KP 7 vidí jako nevýhodu velkou vzdálenost od blízkých příbuzných. Dále uvádí, že bohužel v blízkosti bydliště blízkých příbuzných není žádný AD pro rodiny s dětmi. Registr poskytovatelů sociálních služeb tvrzení KP potvrzuje.

Dílčí cíl č. 2: Zmapovat rizika spojená s migrací rodin v rámci azylových domů.

Migrace rodin v rámci AD se dá také jinak nazývat jako opakované pobyty uživatelů v rámci AD. Migrace je dle Mládka (1992) mechanický proces stěhování. Pokud rodiny migrují za účelem pracovní příležitosti, vzdělávání či sjednocení rodiny, jde o migraci dobrovolnou (Mládek, 1992). Pokud je rodina ke stěhování určitým způsobem

donucena, jedná se o nedobrovolnou migraci (Mládek, 1992). V AD mohou rodiny bydlet dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách maximálně po dobu jednoho roku. Potom se rodina musí odstěhovat jinam. Z výše uvedeného výzkumu vyplývá, že řada rodin není v AD poprvé. Pouze jeden KP uvádí, že je v AD poprvé. Většina KP si uvědomuje, že neustálé stěhování není vhodné pro dospělé ani pro děti.

Z informací, které se týkaly hlavní výzkumné otázky (tj. Jaké faktory jsou při hledání vhodného bydlení vnímány uživateli AD jako obtížně řešitelné?) vyplynulo, že KP se potýkají hned s několika obtížně řešitelnými faktory. Přitom vhodné bydlení je základem spokojené rodiny. Dle Matějčka (2017) je šťastný domov jedním z předpokladů pro zdravý vývoj osobnosti a duševně vyzrálé a zdravé osobnosti tvoří zdravou společnost. Dle Matějčka (2017) je domov zejména místem, kde se všichni cítí bezpečně. Bohužel ne všichni mají to štěstí, aby jejich život probíhal ve stabilním rodinném prostředí. Ztráta bydlení je důsledkem celé řady nepříznivých životních situací. Jednou z nich může být ztráta zaměstnání. Dle Mareše (1994) vede ztráta zaměstnání k sociální izolaci, ale hlavním důsledkem ztráty zaměstnání je pro rodinu snížení množství finančních prostředků. Zaměstnání je jedním ze základních zdrojů sociálních kontaktů a jeho ztráta vede ke ztrátě či přerušení sociálních kontaktů (Mareš, 1994). V případě, že ztratí zaměstnání v rodině muž, je situace mnohem závažnější, než když o zaměstnání přijde žena (Keller, 2013). Muž má ve většině rodin vyšší příjem než žena. Proto je pro rodinu ztráta zaměstnání u muže velkým zásahem do rodinného rozpočtu. Šimíková (2003) uvádí, že největší příčinou vysoké nezaměstnanosti romské populace je nízká úroveň dosaženého vzdělání. Romové jsou nejvíce postiženi dlouhodobou a opakovanou nezaměstnaností (Šimíková, 2003). Mnoho romských mužů využívá příležitostné formy zaměstnání a sezónní práce (Šimíková, 2003). Šimíková (2003) uvádí, že se romská populace ocitla v bludném kruhu. Většina Romů je nevzdělaná a nekvalifikovaná. To potvrzuje výzkum, z kterého vyplývá, že pouze jeden KP má dokončené středoškolské vzdělání. Ostatní KP dosáhli pouze základního vzdělání. Vzhledem k současným požadavkům, které klade trh práce, je většina Romů nezaměstnatelná. Dle Šimíkové (2003) se na tom podílí i předsudky zaměstnavatelů vůči uchazečům jiné barvy pleti. To vede k dlouhodobé nezaměstnanosti a ke ztrátě pracovních návyků. Kvůli ztrátě zaměstnání či dlouhodobé nezaměstnanosti může v rodině dojít k platební neschopnosti, která může vést ke ztrátě bydlení. Pokud rodina přijde o bydlení, dochází k velmi stresujícímu období, které Keller (2013) nazývá bojem

o domov. Čím déle toto období trvá, tím je menší naděje na opětovné začlenění (Keller, 2013). Dle Kellera (2013) se situace, kdy rodiny ztrácí bydlení, týká velice různých lidí. Na počátku této krizové situace je pomoc rodiny poměrně vydatná (Keller, 2013). Postupem času pomoc rodiny oslabuje a postupně mizí (Keller, 2013). Dle Švece (2009) nemají sociálně vyloučení lidé jen jeden problém, ale celý komplex problémů, přičemž by i každý jednotlivě ohrožoval normální fungování člověka ve společnosti.

Z výzkumu v diplomové práci vyplývá, že pět ze sedmi KP vidí jako nejobtížněji řešitelnou jejich příslušnost k národnostní menšině. Švec (2009) uvádí, že převážná část obyvatel Česka si často nesprávně myslí, že v případě sociálního vyloučení se jedná o problém etnický, nikoliv sociální. Z výzkumů vyplývá, že sociální vyloučení se týká i osob, které jsou součástí majoritní společnosti.

Z výzkumu dále vyplývá, že příslušníci romské menšiny bojují s předsudky majitelů bytů. K určité diskriminaci majitelů bytů vůči romské populaci dochází již řadu let.

„Právě různé formy diskriminace, se kterou se Romové běžně (ale i historicky) setkávají, a to nejen od jednotlivců nebo skupin, ale také od společnosti, přispívají ke zvětšování problémů a vytvářejí tak potenciální i faktické podhoubí jejich až sociální patologii (Navrátil et al., 2003, s. 60).“

Baršová (2002) zmiňuje, že někteří majitelé bytů se chovají vůči menšinám neeticky a nezákonně. V takovém případě hovoříme o diskriminaci. Ze strany majitelů bytů může jít i o obranu proti předsudkům ze strany sousedů a dalších osob. Majitel hůře prodá byt, či ho pronajme, pokud v domě bydlí příslušníci romské menšiny (Baršová, 2002). Šimíková et al. (2003) popisuje problémy a důvody nesouladu v soužití většinové společnosti a menšin. Jako nejčastější příčinu konfliktů během soužití udávají příslušníci majoritní společnosti – nadměrný hluk, nepořádek a spory (Šimíková et al., 2003). Romové naopak tvrdí, že hlavními důvody konfliktů během soužití jsou projevy rasismu, nadávky a nesnášenlivost většinové společnosti (Šimíková et al., 2003). Velké romské rodiny se velice často scházejí se svými příbuznými a zůstávají na návštěvě několik dnů, kdy během těchto návštěv se tančí, zpívá a hraje hlasitě hudba (Jakoubek, 2009). Také dochází k hlasitým hádkám; to vše jsou činnosti, které narušují sousedské vztahy (Jakoubek, 2009).

Odstraňování předsudků většinové společnosti by mělo být hlavním cílem celé naší společnosti. Bohužel řešení tohoto problému je velice obtížné a vyžaduje toleranci

majoritní společnosti a spolupráci minoritní společnosti. Ze své praxe jsem poznala, že i sociální pracovníci, kteří s Romy pracují, se potýkají s předsudky majoritní společnosti.

Dalším těžce řešitelným problémem je při hledání vhodného bydlení a při jednání s majiteli bytů počet a věk dětí v rodině. Pouze dva KP mají 2 děti, ostatní KP mají větší počet dětí. Praxe je taková, že je obtížné hledat bydlení pro 6-ti člennou rodinu. Mnohočetná rodina potřebuje velký byt, který si z dávek hmotné nouze nemůže dovolit. Většina těchto rodin nakonec bydlí v chátrajících městských čtvrtích, což jen prohlubuje sociální vyloučení Romů (Navrátil et al., 2003). V těchto čtvrtích je vyšší kriminalita a problematické školy, navíc tyto jsou domy většinou na periferiích, což nahrává i prostorovému vyloučení Romů (Navrátil et al., 2003). To potvrzuje také Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 (2013). Zde je zmíněno, že rodiny s více dětmi patří mezi skupiny, které jsou z běžného trhu s byty vyloučeny (Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013).

Z mé praxe vím, že existují rodiny, které mají šest dětí a v bytě je naklizeno a vybavení bytu zůstane nepoškozené. Naopak existují rodiny se dvěma dětmi, které zdemolují byt během měsíce. Vše je odvozeno od výchovy, které se dětem i dospělým dostalo.

Také závislost Romů na sociálních dávkách není pro mnoho majitelů dobrým znamením pro uzavření nájemní smlouvy. Pokud dojde k výpadku dávek hmotné nouze, může dojít k platební neschopnosti a také k ukončení nájemní smlouvy. Mareš (1994) v této souvislosti hovoří o tzv. fatalistické kultuře. Jde o sociální izolaci osob, které jsou totálně závislé na sociálních dávkách a pomoci ze strany státu a dalších osob (Mareš, 1994). Sociální dávky jsou tu chápány jako něco přirozeného, stejně jako absolutní závislost na nich (Mareš). Pět KP tvrdí, že pronajímatelé bytu chtějí před podpisem nájemní smlouvy složit kauci v hotovosti. Vyšší kauce si stanovují majitelé bytu sami. Většinou jde o 3 měsíční nájem. Tuto kauci musí zájemce složit při podpisu nájemní smlouvy. Převážná většina KP je příjemcem dávek hmotné nouze. Z dávek hmotné nouze si na stanovenou kauci nemohou našetřit, takže si musí půjčit peníze od příbuzných či z nebankovních půjček. Vypůjčení peněz u nebankovní sféry může být pro rodinu velmi nebezpečné. Řada rodin se již potýká s exekucemi. Rodiny si mohou požádat o dávku hmotné nouze – mimořádná okamžitá pomoc. Ta je ovšem nenároková. To znamená, že ji ÚP může, nebo nemusí žadateli přiznat.

Z výzkumu vyplývá, že pět KP spatřuje jako největší problém jejich příslušnost k národnostní menšině. Všech pět KP je romské národnosti. Ještě jeden KP je romské národnosti, ale ten svou příslušnost k romské menšině nevnímá jako problém, který by mu bránil v získání bydlení. Těchto pět KP spatřuje jako neřešitelný problém také velký počet dětí v rodině a předsudky majitelů bytů. Tito KP mi během rozhovoru sdělili, že pronajímatelé bytů se již během telefonického hovoru, kterým reagují na inzeráty, dotazují na to, zda jsou Romové a pokud ano, tak kolik mají dětí. Mají strach ze zdemolování bytu. Většina pronajímatelů přitom ani nemusí mít vlastní zkušenost s romskými rodinami, a přesto je na základě zkušenosti jiných pronajímatelů ani nepozvou na osobní schůzku. Podle dvou KP by jim pronajímatelé bytů pronajali byt, pokud by jejich děti byly starší. Jednalo se o KP, jejichž děti byly předškolního věku. Dalším obtížně řešitelným problémem je pro pět KP nedostatek peněz na pronájem bytu. Tito KP se setkali s tím, že pokud by měli při jednání s pronajímateli dostatek finančních prostředků na zaplacení potřebné kauce, tak by s nimi pronajímatelé uzavřeli nájemní smlouvu.

Dílčí výzkumná otázka č. 1: Jaké změny v životě sociálně znevýhodněných rodin nastaly v souvislosti s ubytováním v AD?

Nástup rodiny do AD je zásadní změnou v běžném fungování rodiny. Rodina se přestěhuje do jiného města a někdy i do jiného kraje. Z výzkumu vyplynulo, že jako zásadní změnu KP spatřují v přestěhování rodiny do vhodného prostředí. Jako další změnu hodnotí KP v získání vlastní kuchyně a vlastní koupelny. Dále spatřují změnu v novém prostředí a kolektivu. Většina rodin, které se stěhují do AD, bydlí v nevhodných bytových podmínkách nebo u příbuzných v přelidněných bytech či na ubytovnách. Nástupem do AD se přestěhují do plně vybaveného ubytovacího prostoru, který má k dispozici pouze jedna rodina. Pokud získají vlastní kuchyň a koupelnu, tak ve většině případů dojde ke zvýšení hygieny v rodinách.

Jako další změnu spatřují KP v možnosti pravidelné docházky do MŠ. Některé AD mají svou vlastní MŠ. Uživatelé těchto AD mohou své děti do MŠ přihlásit. Rodiče dětí v těchto MŠ nehradí školné, ale hradí pouze stravu. Tato změna je pro rodiče dětí zásadní, protože v případě, že mají více dětí, které by měli navštěvovat MŠ v jiných zařízeních, museli by hradit i školné. To je pro rodiče, kteří jsou v drtivé většině v hmotné nouzi finančně velice náročné.

Jako další nejčastější změnu spatřují KP v udržení rodiny pohromadě, ve stabilizaci rodinného života a ve zvýšení soukromí, které vyústilo v další těhotenství a ve změně ZŠ u dětí. Pro rodiny a jejich vývoj je velice zásadní, když může být celá rodina pohromadě. Dle Kaleji (2009) by měla být romská rodina příkladem pro jiné rodiny, díky své soudržnosti a pevnými vazbami. Za svou rodinu považují i své vzdálené příbuzné (Kaleja, 2009).

Další změnu spatřují někteří KP v dalším těhotenství. KP uvádí, že díky přestěhování do AD a díky získání většího soukromí znovu otěhotněli.

Další velkou změnou je docházka do nové ZŠ u dětí z těchto rodin. Některé rodiny zůstávají v AD až 1 rok, jiné rodiny, se ale stěhují častěji. To pro děti těchto rodin znamená častou změnu ZŠ, učitelů i spolužáků. Adaptace těchto dětí do kolektivu je velice obtížná. Učitelé si často stěžují na nedostatečnou disciplínu a negativní vztah romských dětí k práci (Jarkovská et al., 2015). Romským dětem chybí vzory takového chování (Jarkovská et al., 2015). Dle Jarkovské et al., (2015) Romové nejsou ochotni se integrovat, protože žijí pouze současností.

Jako další změnu uvádí KP snazší výchovu dětí ve vhodných bytových podmínkách. KP tím myslel, že pokud se nemusí starat o zajištění vhodného bydlení, tak má více času na výchovu svých dětí. Po ubytování v AD dochází zhruba po měsíci k adaptaci rodiny v AD. Rodinná a finanční situace se stabilizuje. Děti začnou navštěvovat školská zařízení, rodina je již v AD zabydlená. Má vyřízené všechny potřebné formality v AD, ve školách i na ÚP, a vytváří si kontakty s ostatními uživateli a okolním prostředím AD. K navázání vztahů mezi uživateli a jejich dětmi přispívají volnočasové aktivity, které AD pro své uživatele připravují.

Změnu spatřují KP také ve stabilizaci finanční situace. S pomocí sociálních pracovníků AD pobírají všechny dávky, na které mají zákonný nárok. Pomocí svým klientům při uplatňování jejich práv a oprávněných zájmů je dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách jedním ze základních úkolů AD.

Z mé praxe i z výzkumu v diplomové práci vyplývá, že řada rodin volí ubytování v AD, jako poslední šanci, získat pro rodinu vhodné bydlení. Je to příležitost, jak získat bydlení pro celou rodinu. V AD pro rodiny s dětmi může být celá rodina pohromadě. Nástup do AD je pro všechny členy rodiny velkou změnou. Rodina změní své bydliště a často i město svého pobytu. Valná většina rodin se v AD velmi rychle adaptuje. Rodiny

se z přeplněných bytů, nebo z bytů, které jsou v havarijním stavu či z ubytoven přestěhují do kvalitního bydlení v AD. Bytové podmínky v AD musí být v souladu se standardy kvality, takže většina rodin, které jsou v AD poprvé, jsou velice překvapeny vybavením AD. Jsou rodiny, které ještě neměly k dispozici vlastní koupelnu a WC. U většiny rodin se tak zvýší i hygiena. Děti nastoupí do nové ZŠ a předškolní děti do nové MŠ. Pro některé děti je to jejich první ZŠ i MŠ. Dochází ke zklidnění rodinné situace. Většinou dochází k utvrzení vztahů v rodině. Rodina získá své soukromí, kde může vychovávat své děti. Také dochází ke stabilizaci finanční situace rodin. Sociální pracovníci pomohou uživatelům získat všechny dávky, na které má rodina nárok. Tak se zvýší příjem rodiny. Navíc pokud o to rodina stojí, pomohou jim s rodinným rozpočtem, takže může dojít i k úsporám finančních prostředků. Někteří uživatelé pracují a tím vylepšují rodinný rozpočet. To je ideální situace, kdy by si rodina měla s pomocí sociálních pracovníků hledat jiné bydlení. Ideální je, když rodina získá sociální byt. Těch je ale bohužel velice málo a žadatelů o ně hodně. V sociálním bydlení by ještě mělo docházet k pomoci sociálních pracovníků. Tuto sociální práci by dle mého názoru měly poskytovat terénní sociální služby, jejichž pracovníci by měli rodině pomoci si byt udržet a také je podporovat v jejich dalším rozvoji.

Některé rodiny, ale nezvládnou odloučení od širší rodiny a přátel, nebo nejsou schopni dodržovat pravidla, která jsou v AD nastavena a stěhují se zpět, pokud mají kam, nebo do jiných AD.

Dílejší otázka č. 2: *Jak klienti nahlíží na rizika migrace?*

Jako největší riziko spatřují KP ve vzniku závislosti na pomoci ze strany poskytovatelů této sociální služby. Uživatelé této sociální služby jsou zvyklí na pomoc ze strany poskytovatele sociální služby. Sociální pracovníci jsou připravení poskytnout svým klientům základní sociální poradenství a pomoci jim řešit jejich nepříznivou životní situaci. Nepříznivá životní situace mnoha rodin, které se ocitly v AD, může být podobná, ale nikdy nemůže být zcela stejná (Šrajter, Musil et al., 2008). Pokud rodina špatně hospodaří se svými finančními prostředky, sociální pracovníci jim mohou sestavit s jejich spoluúčastí finanční měsíční rozpočet. Většina uživatelů to ovšem bere jako zásah do svých práv. Někdy se přihodí, že rodina nemá dostatek finančních prostředků na zakoupení potravin, potom jim poskytovatel sociální služby poskytne potravinovou pomoc. Většina AD poskytuje svým uživatelům a jejich dětem oblečení,

vybavení do školy a hračky pro děti. To uživatelé vnímají jako vítanou pomoc se zajištěním jejich životních potřeb. Bohužel někteří z nich s touto podporou počítají a přestávají se snažit o uspokojování svých životních potřeb z vlastních zdrojů. Tím se stávají na poskytované sociální službě závislí. Dle Matouška (2003) se klient může stát závislým na pomoci poskytovatele sociálních služeb, zvláště když je v nepříznivé životní situaci a neumí si sám pomoci. Dále Matoušek (2003) uvádí, že hlavní roli v předcházení vzniku závislosti na poskytované sociální službě je případová sociální práce. Sociální pracovník by měl posilovat dovednosti a samostatnost klienta (Matoušek, 2003). Cílem případové sociální práce je, aby klient uměl své problémy řešit sám (Matoušek, 2003). V případě, že se sociální pracovník zaměří na bezmoc klienta a na jeho nepříznivou situaci, vzrůstá tím očekávání pomoci a také závislost na sociální službě (Matoušek, 2003).

Vznik závislosti na sociálních službách je již popsán v odborné literatuře. Z mé praxe a z výzkumu vyplývá, že ne všichni KP si vznik této závislosti uvědomují. Některým KP byla pomoc ze strany sociálních pracovníků poskytována i před nástupem do AD. Většinou šlo o poskytování sociální práce pomocí terénních sociálních služeb. Většina KP právě od terénních sociálních pracovníků ví, na koho se mají v případě nepříznivé životní situace obrátit. Také mají přehled o tom, jakou pomoc, který AD poskytuje kromě sociální práce. Jak jsou které AD zásobovány potravinovou pomocí a v jakém rozsahu a toho se později domáhají i v jiných AD. Někteří uživatelé spoléhají na pomoc ze strany AD a finanční prostředky, které byly určeny na nákup potravin či ošacení utratí za jiné nepotřebné věci. K úspoře financí dochází jen ve výjimečných případech. Otázkou je, zda poskytování potravinové pomoci, ošacení a hygienického zboží, učí uživatele AD samostatnosti. Vznik závislosti na sociálních službách také dokládá to, že všichni KP mají podané další žádosti v jiných AD. Také dochází ke vzniku závislosti na pomoci sociálních pracovníků. Ta začíná při nástupu rodiny do AD, kdy sociální pracovníci pomohou uživatelům zajistit všechny dávky, na které mají nárok. Také si během pobytu v AD zvyknou na to, že se mohou kdykoli obrátit o pomoc či radu na sociální pracovníky. Sociální pracovníci by měli trvat na tom, aby si uživatelé vyřizovali své záležitosti sami. Na sociální pracovníky by se měli uživatelé obracet, až v případě, že si nebudou vědět rady. Tím budou posilovat dovednosti a samostatnost uživatelů. V praxi však dochází k tomu, že většina sociálních pracovníků vykonává

spoustu úkolů ze své klienty. To vede k prohlubování závislosti KP na pomoci sociálních pracovníků.

Dále se KP domnívají, že velkým rizikem je absence stabilního prostředí. Za stabilní prostředí je považován domov (Matoušek, Pazlarová, 2010). Dle Matouška a Pazlarové (2010) je domov chráněné místo, které je oddělené od venkovního prostoru, ve kterém jsou nejbližší lidé v každodenním kontaktu. Stabilita domova je považována za významný předpoklad pro zdárnou výchovu dětí (Matoušek, Pazlarová, 2010). Jako významné riziko vidí častou změnu ZŠ. Děti, které mění každý rok ZŠ, nemají příliš mnoho šancí se naučit to co jejich spolužáci. Děti znevýhodňuje absence předškolního vzdělávání (Kaleja, 2009). Časté stěhování a změny učitelů, spolužáků a učebních požadavků jsou pro děti velice náročné. Zvláště když pro romské rodiny není vzdělání jejich dětí podstatné (Kaleja, 2009). Gulová (2011) uvádí, že vzdělávání romských dětí je začarovaný kruh, který brzdí nevýhodné sociální podmínky, málo podnětné domácí prostředí a také předsudky spolužáků a jejich rodičů. Problematická situace rodiny se odráží na prospěchu dětí (Gulová, 2011).

Migrování rodin po AD nebo po ubytovnách není pro rodiny vhodné. V AD mohou rodiny bydlet maximálně po dobu jednoho roku. Za tu dobu si vytvoří určité vztahy k ostatním uživatelům AD, tak i k městu a obyvatelům, ve kterém se nachází. Rodiče začnou pracovat a děti si zvyknou na novou školu, nové kamarády a spolužáky. Jakmile naváží hlubší vztahy a začlení se do kolektivu, musí se stěhovat někam jinam. Do jiného města, či do jiného AD. Zde rodina začíná zase znovu. Děti chodí do další školy, ve které jsou další cizí děti. Nová paní učitelka. Proces adaptace je pro děti těžký a logicky tedy dochází k tomu, že dítě začne ve škole zaostávat. Rodiče jsou opět bez práce. Musí si znovu hledat další zaměstnání a znovu začínat. Rodina je stále na začátku.

Jeden KP spatřuje jako riziko migrace v rámci AD v jiných způsobech práce v rámci ÚP (*Jo a taky jinej pracák. Musím si vždýcky někam jinam přestěhovat dávky. Abych to neměla daleko. Každěj pracák vyplácí jinak. Tak, než si na to člověk zvykne*). Úřady práce zpracovávají žádosti uživatelů AD a vyhodnocují, zda jejich nároky na dávky jsou oprávněné.

Z mé praxe vím, že každý ÚP pracuje jinak. Asi největší problém pro příjemce dávek jsou rozdílné výplatní termíny. Rodina, která byla zvyklá na to, že rodičovský příspěvek a přídatky na děti byly na bankovním účtu do 10. v měsíci a nový ÚP tyto dávky

vyplácí až po 20. v měsíci. Dojde tak k finančnímu propadu, který může být pro rodiny, které nemají vytvořené žádné finanční rezervy, velkým problémem.

Pouze 1 KP nespatřuje v migraci po AD žádné riziko.

Migrace rodin sebou přináší řadu rizik. Jako největší riziko vnímají KP vznik závislosti na pomoci sociálních pracovníků a sociálních služeb. Ke vzniku této závislosti opravdu dochází. Dokazuje to nejen provedený výzkum, ale popisuje ji i odborná literatura. Posilováním dovedností uživatelů a také zvyšováním jejich odpovědnosti za jejich vlastní život, by mělo vzniku závislosti zabránit. Na druhou stranu je nutno zde uvést, že žádný KP se pomoci ze strany sociálních pracovníků či sociálních služeb nebrání. Většina KP si uvědomuje, že časté stěhování není vhodné ani pro děti ani pro dospělé. Uživatelé AD zde mohou v současné v současné době bydlet maximálně 1 rok. Pokud by byl schválen zákon o sociálním bydlení došlo by k zařazení AD do krizového bydlení. Potom by mohly rodiny v AD bydlet maximálně 6 měsíců. To je dle mého názoru velmi krátká doba ke stabilizaci rodinné situace. Dle mého názoru zde chybí návazné sociální služby, a hlavně dostatek sociálních bytů. Navíc získání sociálního bydlení je ve většině měst vázáno na trvalý pobyt žadatele.

6 Závěr

Prostřednictvím diplomové práce jsme získali podrobnější informace o rodinách, které kvůli nepříznivé životní situaci migrují po azylových domech. Cílem práce bylo zmapovat důvody, na základě kterých, je pro sociálně znevýhodněné rodiny obtížné nalézt vhodné bydlení. Pro naplnění výzkumného záměru byla stanovena hlavní výzkumná otázka: „*Jaké faktory jsou při hledání vhodného bydlení vnímány uživateli AD jako obtížně řešitelné?*“ Pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky byly zformulované dvě dílčí výzkumné otázky: „*Jaké změny v životě sociálně znevýhodněných rodin nastaly v souvislosti s ubytováním v AD?*“, „*Jak klienti nahlíží na rizika migrace?*“

Výzkumný soubor tvořilo sedm komunikačních partnerů z azylových domů pro rodiny s dětmi z Jihočeského kraje. V Jihočeském kraji jsou celkem čtyři azylové domy pro rodiny s dětmi. Pro získání potřebných informací byly stanoveny okruhy otázek. Během rozhovorů byly získány potřebné informace.

Výsledky výzkumu ukazují, že získání vhodného bydlení je pro rodiny v nepříznivé životní situaci velice složité. Z výzkumu v diplomové práci vyplývá, že nejde jen o jediný faktor, kvůli kterému je pro tyto rodiny obtížné najít vhodné bydlení. Jde o soubor mnoha faktorů, které jsou obtížně řešitelné.

Za nejzávažnější faktor je podle výzkumu i podle mne, příslušnost komunikačních partnerů k romské menšině. Problémem není jejich příslušnost k romské menšině, ale spíš postoj majoritní společnosti k této menšině. Tento postoj je založen na špatných zkušenostech některých občanů s Romy. Je založen na předsudcích majoritní společnosti. Odstranění těchto předsudků by mělo být cílem celé naší společnosti. Na odstraňování těchto předsudků pracuje celá naše společnost již desetiletí, ale výsledek je bohužel v nedohlednu. Je třeba vstřícný postoj majority i minority. Dále je třeba velká míra tolerance na obou stranách.

Jako další obtížně řešitelný problém stanovili komunikační partneři velký počet dětí v rodinách a jejich věk. Z rozhovorů byly získány informace o tom, že majitelé bytů ještě před uzavřením nájemní smlouvy zjišťují, kolik by v bytě bydlelo osob. Dále zjišťují věk dětí. To jsou důležité faktory při získávání vhodného bydlení.

Dalším obtížně řešitelným problémem je dle komunikačních partnerů nedostatek peněz na pronájem bytu. Po těchto komunikačních partnerech požadovali majitelé bytů finanční prostředky, tzv. kauce, před podpisem nájemní smlouvy. Bohužel jim právě nedostatek finančních prostředků zabránil v jejím uzavření.

K vyřešení problému s hledáním vhodného bydlení by přispělo přijetí zákona o sociálním bydlení. Tento zákon by měl zařadit azylové domy do oblasti krizového bydlení, ale zároveň by měl zajistit zvýšení počtu sociálních bytů. Zvýšení počtu sociálních bytů by mělo zvýšit šance rodin v nepříznivé životní situaci na získání vhodného bydlení. Poskytování sociální práce v těchto bytech by mělo těmto rodinám pomoci si byt udržet a postupem času najít následné bydlení. Tuto sociální práci by dle mého názoru měli poskytovat terénní sociální služby. To ovšem předpokládá spolupráci sociálních pracovníků azylových domů a terénních sociálních pracovníků. Předání informací o jednotlivých klientech mezi sociálními pracovníky, by mohlo přispět k rychlejšímu řešení klientových problémů. Ideální by bylo, kdyby poskytovatel sociální služby v azylových domech byl zároveň poskytovatelem terénní sociální služby.

Tato diplomová práce poukazuje na nutnost přijetí zákona o sociálním bydlení. Diplomová práce může být využita při plánování rozvoje sociálních služeb. Dále mohou výsledky diplomové práce využít poskytovatelé terénních i pobytových sociálních služeb.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BARGEL, M., MÜHLPACHR, P. et al., 2010. *Inkluze versus exkluze – dilema sociální patologie*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 184 s. ISBN 978-80-87182-12-3.
2. BARROW, S. M., LAWINSKI, T., 2009. Analyses of Social Issues and Public Policy: *Contexts of mother–child separations in homeless families*. 9(1), 1-20, doi: 10.1111/j.1530-2415.2009.01171.x.
3. BARŠOVÁ, A., 2002. Problémy bydlení etnických menšin a trendy k rezidenční segregaci v České republice. In: *Romové ve městě*. Praha: Socioklub, 3-42 s. ISBN 80-86484-01-7.
4. BEŠENYEI, P., 2015. Chudoba v Rómských osadách. In: *Človek na periférii spoločnosti*. Ružomberok: Verbum, 153-161 s. ISBN 978-80-561-0285
5. BRÁZDILOVÁ, M., © 2016. Chudoba postihuje i zaměstnané [online]. *Statistika & My*. Časopis ČSÚ 7. 8. 2016. [cit. 2017-07-12]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2016/08/chudoba-postihuje-i-zamestnane/#.WVIDKP-1J3g.email>.
6. COLLIER, P., 2017. *Exodus. Jak migrace mění náš svět*. Praha: Libri. 258 s. ISBN 978-80-7277-557-6.
7. CULHANE, D. P., et al., 2007. Housing Policy Debate. *Testing a typology of family homelessness based on patterns of public shelter utilization in four US jurisdictions: Implications for policy and program planning*. 18(1), 1-28.
8. ČADA, K. ET AL., © 2015. *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR* [online]. [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://nsmascr.cz/aktuality/2015/analyza-socialne-vyloucenych-lokalit-cr/>.
9. ČÁMSKÝ, P., SEMBDER, J., KRUTILOVÁ, D., 2011. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. Praha: Portál, 264 s. ISBN 978-80-262-0027-7.
- 8.
10. DUNOVSKÝ, J., 1999. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, Psyché, 279 s. ISBN 80-7169-254-9.
11. FISCHER, S., ŠKODA, J., 2009. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada Publishing, a. s., 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
12. GEWITZT, A., H., 2007. The journal of primary prevention: *Promoting children's mental health in family supportive housing: A community–university partnership for formerly homeless children and families*. 28(3-4), 359-374, doi:10.1007/s10935-007-0102-z.
13. GINTER, J., © 2016. Bezdomovců je v ČR dvakrát víc, než se dosud uvádělo. In: *Novinky.cz*. [online]. [cit. 2017-10-19]. Dostupné z:

<https://www.novinky.cz/domaci/397330-bezdomovcu-je-v-cesku-dvakrat-vic-nez-se-dosud-uvadelo.html>.

14. GJURIČOVÁ, Š., KUBIČKA, J., 2009. *Rodinná terapie – systemické a narativní přístupy*. 2. přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 288 s. ISBN 978-80-247-2390-7.

15. GULOVÁ, L., 2011. *Sociální práce pro pedagogické obory*. Praha: Grada Publishing, a. s., 208 s. ISBN 978-80-247-3379-1.

16. HENDL, J., 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

17. HENDL, J., REMR, J., 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 376 s. ISBN 978-80-262-1192-1.

18. HLAVÁČOVÁ, S., MARČINGOVÁ, M., HANŠUT, P., 2015. Skupinová práce s lidmi bez domova v Charitnom dome Sv. Alžbety. In: *Človek na periférii spoločnosti*. Ružomberok: Verbum, 141-152 s. ISBN 978-80-561-0285-5.

19. HORA, O., KOFROŇ, P., SIROVÁTKA, T., 2008. *Příjmová chudoba a materiální deprivace v České republice s důrazem na situaci dětí podle výsledků šetření SILC*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 67 s. ISBN 978-80-7416-002-8.

20. HOSHIDE, R. R., J. D. MANOG, NOH, T., J. OMORI, 2011. *Hawai 'i Medical Journal: Barriers to healthcare of homeless residents of three Honolulu shelters* 214. 70(10), 214-216. ISSN: 0017-8594.

21. HRADECKÝ, I., 2003. *Příklady nejlepší praxe v boji proti bezdomovectví*. Praha: FEANTSA, 87 s. ISBN 978-80-86451-05-4.

22. HŮLE, D., © 2004. Migrace. *Demografie* [online]. [cit. 2017-07-21]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_migrace.

23. JAKOUBEK, M., 2009. Romská kultura – jedna z výrazných determinant chudoby a ekonomického neúspěchu Romů. In: *Mluvme o Romech – Aven vakeras pal o Roma*. Ostrava: Ostravská univerzita, 78-86 s. ISBN 978-80-7368-708-3.

24. JANDOUREK, J., 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 288 s. ISBN 80-7178-535-0.

25. JANKOVSKÝ, J., 2003. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 223 s. ISBN 80-7254-329-6.
26. JANOUŠOVÁ, V., 2016. *Finanční gramotnost uživatelů azylových domů*. České Budějovice. Diplomová práce. ZSF JU.
27. JARKOVSKÁ et al., 2015. *Etnická rozmanitost ve škole: stejnost v různosti*. Praha: Portál, 256 s. ISBN 978-80-262-0792-4.
28. KAJANOVÁ, A., DVOŘÁČKOVÁ, D., 2011. Sociálně vyloučená lokalita očima jejích obyvatel. In: *Kontakt*. 13(4), 419-424 s. ISSN 1212-4117.
29. KALEJA, M., 2009. Edukativní strategické postupy při vyučování romských žáků. In: *Mluvme o Romech-Aven vakeras pal o Roma*. Ostrava: Ostravská univerzita, 120-126 s. ISBN 978-80-7368-708-3.
30. KALEJA, M., 2009. Psychosociální paradigmaty romské rodiny aneb to, co ještě o romské rodině nevíme. In: *Mluvme o Romech-Aven vakeras pal o Roma*. Ostrava: Ostravská univerzita, 101-108 s. ISBN 978-80-7368-708-3.
31. KALEJA, M., a kol., 2012. *Romové-otázky a odpovědi v českém a slovenském kontextu*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta. 204 s. ISBN 978-80-7464-175-6.
32. KALEJA, M., 2014. *Determinanty edukace sociálně vyloučených žáků s pohledu sociální pedagogiky*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta. 247 s. ISBN 978-80-7464-544-0.
33. KELLER, J., 2010. *Tři sociální světy: Sociální struktura postindustriální společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 211 s. ISBN 978-80-7419-031-5.
34. KELLER, J., 2013. *Posvícení bezdomovců*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 290 s. ISBN 978-80-7419-155-8.
35. KLÍČKA, J., © 2017. Veřejná služba se vrací. Kdo ji odmítne, může dostat jen 2 200 korun. [online] In: *Deník.cz*. [cit. 2017-10-02]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/verejna-sluzba-se-vraci-kdo-ji-odmitne-muze-dostat-jen-2200-korun-20170801.html.

36. KOCOURKOVÁ, J., RABUŠIC, L., *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra demografie a geodemografie, 158 S. ISBN 80-86561-93-3.
37. KOZLOVÁ, L., 2005. *Sociální služby*. Praha: Triton, 79 s. ISBN 80-7254-662-7.
38. KOZOL, J., 2011. *Rachel and her children: Homeless Families in America*. Crown: Archetype, 320 s. ISBN 978-030-776-419-5.
39. KREBS, V., et al., 2010. *Sociální politika*. 5. přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4.
40. KREJČÍ, PREISSOVÁ, A., TOLEDO, JUÁREZ, R., 2013. *Sociální exkluze v multikulturních společnostech. Komparace současné situace v České republice a v Mexiku*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 192 s. ISBN 978-80-244-3648-7.
41. KUCHAROVÁ, V., BARVÍKOVÁ, J., PEYCHLOVÁ, K., HÖHNE, S., 2015. *Vyhodnocení dostupných výzkumů a dat o bezdomovectví v ČR a návrhy postupů průběžného získávání klíčových dat*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 219 s. ISBN 978-80-7416-204-6.
42. MAREK, J., STRNAD, A., HOTOVCOVÁ, L., 2012. *Bezdomovectví v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 176 s. ISBN 978-80-262-0090-1.
43. MAREŠ, P., 1994. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství. 151 s. ISBN 80-901424-9-4.
44. MAREŠ, P., 1999. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství. 248 s. ISBN 80-85850-61-3.
45. MAREŠ, P., 2006. *Faktory sociálního vyloučení*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 41 s. ISBN 80-87007-15-8.
46. MARTÍNEK, J., © 2018. Stravenky místo peněz v hmotné nouzi? Poslanci chtějí změnu [online]. In: *Novinky.cz*. [cit. 2018-4-18]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/469025-stravenky-misto-penez-v-hmotne-nouzi-poslanci-chteji-zmenu.html>

47. MAŘÍKOVÁ, H., A. KŘÍŽKOVÁ, VOHLÍDALOVÁ, M., 2012. *Živitelé a živitelky: reflexe (a) praxe*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 303 s. ISBN 978-80-7419-100-8.
48. MATĚJČEK, Z., 2017. *Rodiče a děti*. 3. upravené vydání. Praha: Vyšehrad, spol. s. r. o., 360 s. ISBN 978-80-7429-797-7.
49. MATOUŠEK, O. 2003. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 288 s. ISBN 80-7178-549-0.
50. MATOUŠEK, O. a kol., 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 384 s. ISBN 80-7178-548-2.
51. MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P., 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
52. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., 2010. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 184 s. ISBN 978-80-7367-739-8.
53. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., 2014. *Podpora rodiny*. Praha: Portál, 176 s. ISBN 978-80-262-0697-2.
54. MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing,a.s., 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
55. MLÁDEK, J., 1992. *Základy geografie obyvatelstva*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelství, 229 s. ISBN 80-08-00768-0.
56. MLČÁK, Z., 1996. *Vybrané kapitoly z psychologie manželství a rodiny*. Ostrava: Ostravská univerzita, 150 s. ISBN 80-7042-452-4.
57. MORAVEC, Š., 2006. Nástin problematiky sociálního vyloučení romských populací. In: *Romové v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 11-69 s. ISBN 80-86898-76-8.
58. MPSV ČR, 2013. *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 70 s. ISBN 978-80-7421-062-4.

59. MPSV ČR, 2014. [on-line]. *Strategie sociálního začleňování 2014-2020*. [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17082/strategie_soc_zaclenovani_2014-20.pdf
60. MPSV ČR 1, © 2017. [on-line]. *Zpráva o plnění Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 za rok 2016*. [cit. 2017-08-07]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/30875/Zprava_o_plneni_Koncepce_a_prevence_reseni_problematiky_bezdomovectvi_za_r._2016.pdf
61. MPSV ČR, © 2017. [on-line]. *Fond evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD)*. [cit. 2017-13-11]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/29636>.
62. MPSV ČR, © 2018. [on-line]. *Výdaje na dávky v nouzi i počet příjemců výrazně klesly, ceskenoviny.cz*. [cit. 2018-09-02]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/32635>
63. MÜHLPACHR, P., 2010. Geneze inkluzivní pedagogiky. In: *Inkluze versus exkluze – dilema sociální patologie*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 12-23 s. ISBN 978-80-87182-12-3.
64. MÜNSTER, G., 2014. Rodina v procesu změny – výzva pro katolickou církev. In: *Sborník projevů z česko-německé konference pořádané dne 22. května 2014 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR Rodina a společnost*. Praha: Ideál, s. 51-61. ISBN 978-80-86995-28-1.
65. NAVRÁTIL, P., a kolektiv, 2003. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, s.r.o., 223 s. ISBN 80-7178-741-8.
66. NOVOSAD, L., 2009. *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním*. Praha: Portál, 272 s. ISBN 978-80-7367-509-7.
67. ONDRÁČKOVÁ, K., RYBOVÁ, R., © 2016 [on-line]. *Zákon o sociálním bydlení: Mají se obce bát?* [cit. 2018-09-02]. Dostupné z: <https://m.finexpert.e15.cz/zakon-o-socialnim-bydleni-maji-se-obce-bat>.
68. OSTALOWSKA, L., 2016. *Cikán je cikán*. Praha: Máj, 171 s. ISBN 978-80-86643-89-2.
69. PARADIS, E., et al., 2009. *Better off in a shelter? A year of homelessness and housing among status immigrant, non-status migrant, and Canadianborn families* [on-

line]. Toronto: Centre for Urban and Community Studies Cities Centre, University of Toronto, 1-17. ISBN 978-0-7727-1475-6.

70. Parlamentní listy, © 2017. [on-line]. *Vláda schválila návrh zákona o sociálním bydlení a o příspěvku na bydlení*. [cit. 2017-10-02]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Vlada-schvalila-navrh-zakona-o-socialnim-bydleni-a-o-prispevku-na-bydleni-478906>.

71. PČOLINSKÝ, J., 2015. Ťažkosti pri poskytovaní pomoci chudobným rodinám. In: *Človek na periférii spoločnosti*. Ružomberok: Verbum, 225-236 s. ISBN 978-80-561-0285-5.

72. POTŮČEK, M., 2011. *Cesty z krize*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 135 s. ISBN 978-80-7419-057-5.

73. RÁDL, M., 2012. Prostorové rozmístění Romů v Roudnici nad Labem. In: *Diverzita etnických menšin – prostorová dislokace a kultura bydlení*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 117-143 s. ISBN 978-80-87398-25-8.

74. REAMER, F. G., 2006. *Social work values and ethics*. New York: Columbia University Press, 240 s. ISBN 0-231-13789-3.

75. Registr poskytovatelů sociálních služeb [on-line]. MPSV. [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1499008272340_1&zak=&zaok=&sd=azylov%C3%A9+domy

76. SAMKOVÁ, K., A., 2011. *Romská otázka. Psychologické důvody sociálního vyloučení Romů*. Praha: Blinkr, 95 s. ISBN 978-80-87579-03-9.

77. SEKERA, O., 2010. *Rodina v nečase*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 136 s. ISBN 978-80-7368-877-6.

78. SELFERTO VÁ, E., © 2016. Potravinová banka funguje i v Jihočeském kraji [online] In: *Zemědělec. cz*. [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://zemedelec.cz/potravinova-banka-funguje-i-v-jihoceskem-kraji/>

79. SEN, A., 2000. *Social exclusion: Concept, application, and scrutiny*. Asian Development Bank. ISBN 971-561-274-1.

80. SHINN, M., et al., 1998. American Journal of Public Health. *Predictors of homelessness among families in New York City: from shelter request to housing stability*. 88(11), 1651-1657.
81. SCHWARZOVÁ, G., 2005. Sociální práce s bezdomovci. In: *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 315-329 s. ISBN 80-7367-002-X.
82. SILVER, H., 1994. International Labour Review. *Social exclusion and social solidarity: three paradigms*. 133(5-6), 531-578.
83. ŠABATOVÁ, A., et al. 2017. *Dávky hmotné nouze*. Praha: Wolters Kluwer, 458 s. ISBN 978-80-7552-802-5.
84. ŠIMÍKOVÁ, I., 2003. Romové jako sociálně vyloučená skupina. In: *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 56-73 s. ISBN 80-7178-741-8.
85. ŠIŠKOVÁ, T., 2001. *Menšiny a migranti v České republice: My a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál, 200 s. ISBN 80-7178-648-9.
86. ŠRAJER, J., MUSIL, L. ET AL., 2008. Změny sociálního prostředí a životní úkoly rodiny. In: *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. České Budějovice, Brno: Albert, 127-150 s. ISBN 978-80-7326-145-0.
87. ŠVARŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., a kol., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry*. Praha: Portál, 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
88. ŠVEC, J., 2009. *Příručka pro sociální integraci*. Praha: Úřad vlády, odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách, 24 s. ISBN 978-80-7440-014-8.
89. TOUŠEK, L., 2006. Kultura chudoby, underclass a sociální vyloučení. In: *Romové v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 288-321 s. ISBN 80-86898-76-8.
90. TWENGE, J. M., et al., 2001. Journal of personality and social psychology. *If you can't join them, beat them: effects of social exclusion on aggressive behavior*. 81(6), 1058-1069.
91. TWENGE, J. M., et al., 2007. Journal of personality and social psychology: *Social exclusion decreases prosocial behavior*. 92(1), 56-66, doi: 10.1037/0022-3514.92.1.56.

92. UNIT, 2001. *Preventing Social Exclusion Report by the Social Exclusion Unit*. BRITAIN, Great.
93. Úřad vlády České republiky, © 2015. Strategie romské integrace do roku 2020 [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/Strategie-romske-integrace-do-roku-2020.pdf>.
94. Úřad vlády České republiky, © 2014. Zpráva o stavu romské menšiny v ČR za rok 2013 [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2013.pdf>.
95. VACKOVÁ, J. et al., 2012. *Zdravotně sociální aspekty života imigrantů v České republice*. Praha: Triton, 301 s. ISBN 978-80-7387-514-5.
96. VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J., 2013. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 339 s. ISBN 978-80-246-2209-5.
97. VALACHOVÁ, K., PÖSL, T., 2009. *Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení*. Brno: Kancelář veřejného ochránce, 143 s. ISBN 978-80-254-4383-5.
98. VANCÁKOVÁ, S., 2014. *Rodiny v nůdži*. Czestochowa: Educator, 127 s. ISBN 978-83-7542-108-8.
99. VAVŘÍK, 2010. Sociální exkluze a ideologie. In: *Inkluze versus exkluze – dilema sociální patologie*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 28-37 s. ISBN 978-80-87182-12-3.
100. WOLF, P., 2016. Sociální dávky 2017 pomůžou v životní krizi. [online]. [cit. 2017-08-07]. Dostupné z: <http://kupnisila.cz/socialni-davky/>
101. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, 2006. [online]. [cit. 2017-07-28]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 37, s. 1257-89. ISSN 1211-1244. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=108/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
102. Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, 2006. [online]. [cit. 2017-10-18]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 37, s. 1300-04. ISSN 1211-

1244. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=110/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

103. Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, 2006. [online]. [cit. 2017-10-18]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 37, s. 1305-28. ISSN 1211-1244. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=111/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AD – Azylový dům

ČR – Česká republika

DHN – Dávky hmotné nouze

FEAD – Fond evropské pomoci nejchudším osobám

FEANTSA - Evropská federace národních sdružení pracujících s lidmi bez domova

KP - Komunikační partner

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠ – Mateřská škola

Obr. – Obrázek

OSPOD – Odbor sociálně právní ochrany dítěte

Tab. – Tabulka

ÚP – Úřad práce

VÚSP – Výzkumný ústav sociální práce

ZŠ – Základní škola

9 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Polostrukturovaný rozhovor s komunikačními partnery

Představení výzkumníka, seznámení s tématem výzkumu, účel výzkumu, ujištění o utajení osobních informací, získání informovaného souhlasu respondenta.

1. Řekněte mi něco o sobě a svojí rodině. Např. kolik je Vám let? Kolik máte dětí? Bydlíte v AD s partnerem, nebo manželem?
2. Z jakých důvodů jste vyhledali pomoc AD. Např. kde jste bydleli předtím? Proč jste museli odejít z předchozího bydliště? Jak jste byli finančně zajištěni?
3. Už jste někdy byli v AD? Pokud ano, tak kde, jak dlouho a kolikrát?
4. Spatřujete nějaké výhody bydlení v AD? Pokud ano, tak jaké?
5. Spatřujete nějaké nevýhody bydlení v AD? Pokud ano, tak jaké?
6. V čem se změnil váš život, jako rodiny nástupem do AD? V jaké oblasti (v oblasti sexuálního soužití, v oblasti pracovní, vztahů s rodinami, ve výchově dětí...) vyberte 3 nejdůležitější.
7. Co si myslíte o stěhování rodin z AD do dalšího AD? Vidíte nějaká rizika, která jsou spojená se stěhováním rodin z jednoho AD do druhého AD a tak pořád dál? Jaká ta rizika jsou? Doptat se.
8. Hledáte si aktivně bydlení? Jakým způsobem hledáte bydlení? Z jakých důvodů si myslíte, že jste prozatím nebyli úspěšní? Využili jste všechny možnosti získat bydlení? Neziskové organizace, obce, města?
9. Jaké formě bydlení byste dali přednost?
10. Co všechno Vám brání v tom najít vhodné bydlení? Co považujete za největší problém při hledání bydlení? Můžete tyto problémy nějak ovlivnit?

Příloha č. 2

Souhlas s poskytnutím rozhovoru a využitím audionahrávky

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru a následným využitím audionahrávky rozhovoru při zpracování výzkumné části diplomové práce Bc. Lady Štěrbové.

Název práce:

Rodiny v nepříznivé životní situaci – jejich migrace v rámci azylových domů

Jméno a příjmení:

V.....

.....

Podpis